

ՄԱՍԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Ազգային, Գրական, Քաղաքական, Գիտական,

54^{րդ} ՏԱՐԻ, 2. ՇՐՋԱՆ

թի 36

10 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1905

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հին եւ նոր հայերէն	Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ
Ձու բռնաց (Լոնկէֆելլո—գրաբար քարգմ.)	ՏԻԳՐԱՆ ԵԼՔԵՆՃԵԱՆ
Բուրասան	ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«Ձախողուածը»	»
Սիրածայն հծծիւններ (Բանաստեղծութիւն)	Մ. ՄԵՇԱՐԵՆՅ
Սրբիս երգերը	ՀՐ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Թատերական Բրոնիկ

Խմբագրական Նօթեր :—Զանազանք :

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍԻՍ Շաբաթաբերքի տարեկան բաժանորդագիւնն է Կ. Պոլսոյ համար ֆառսուն դրո. եւ գաւառներուն համար յիսուն դրո., կանխիկ վճարելի : Արտասահման՝ 12 Ֆրանկ կամ 5 բուլղի : Թղթաստանի ծախքը Խմբագրութեան վրայ է : Վեցամսեայ բաժանորդագրութիւն չընդունուիր : Բաժանորդագրութիւնները կը սկսին ամեն ամսոյ մէկին : ՄԱՍԻՍ նրապարակ կ'ելլէ ամեն շաբաթ առտու :

Զի նրաստանկուած ձեռագիրները եւ չեն դարձուիր :

ՄԱՍԻՍԻ մէջ կ'ընդունուին նաեւ ծանուցումներ, դիւրամասշտի պայմաններով :

Ձեռն-Բէ կը ծախուի ՀԱՏԸ ՔԱՌՍՈՒՆ ՓԱՐԱՅԻ
Հասցէ

درعليهده غلطهده (ماسيس) غزتهسى ادارهسى

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՍԻՍԻ

Կ. Պոլիս, Ապարիս

Rédaction de la Revue MASSIS

Galata, Constantinople

Գարնամիանի

Թէլը, որ այսօր գրեթէ բոլոր ժողովրդաց գլխաւոր ըմպելին դարձած է, ա՛յնքան բազմաթիւ տեսակներ ունի որ, որդարեւ գործածողներուն համար բաւական դժուար է լաւ ընտրութիւն մը ընել: Այդ տեսակներէն մասնք նշանաւոր են իբր Թէրօթահամ եւ քաղցրաբոյր, մասնք ալ թէեւ նայնքան ախորժելի համ ու հոտ չունին, գերազանց են սակայն իբր կոշտութիւն եւ զօրացուցիչ. վերջապէս իւրաքանչիւր թէյ իր ուրոյն յատկութիւններն ունին որոնք զինքը կը զանազանեն ու բիշ, տեսակներէ:

Սակայն եւթ թէյ մը, որ այդ յատկութեանց մօտէնէն կտրեւորները կը միացնէ իր վրայ. այսինքն՝ գոյն, համ, հոտ եւ մանուշակագուշտութիւն եւ զօրացուցիչ տան. զուգակէտ ազդեցութիւն մը. եւ այդ թէյն է ճաքոնի քիյը, որ այդ յատկութեանց շնորհիւ կը յարմարի ամէն տարիքի ու կազմութեան. ամէն կլիմայի եւ եղանակի եւ ամէն ճաշակի:

Նախընտան եւ Իսազուլեան քիյի մեծ վաճառատունը, իր բազմաթիւ յաճախորդաց ծառայութիւն մը մատուցանելու համար, այս անգամ մեծաքանակ ներածած է ճաքոնական զուտ թէյ մասնաւոր եւ դոկական առեփնրով ու կը հրաւիրէ օգտուելի այս առիթէն բոլոր անոնք, որ կը փոփաքին ունենալ թէյ մը:

Համով, հոսով, առողջապահիկ եւ կազդուրիչ:

Սոյն վաճառատան մէջ կան նաեւ հնդկական, չինական, Սէյլան եւ Ճավայի ամէնալաւ տեսակ թէյեր:

Ուսադուրիւն մարգարի

1—10

ՏՈՔԹ. Բ. ԷՄԻՐՁԷ

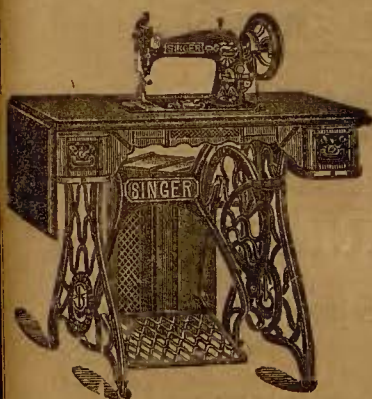
Հանրածանօթ մանուկապա եւ կէտի. ասոր (gynécologue), Տօքթօր Էմիրզէ 15 տարեկան գործունէութեամբը մեծ համբաւ ստացած է, կը ծանուցանէ յարգոյ յաճախորդներուն թէ բնակարանը փոխադրած է Պէքեար փողոց թիւ 18, Բաց ի վերայիշեալ իւր մասնագիտութենէ կը բուժէ նաեւ նորագոյն մէթոսներով շղային եւ հոգեկան ու երեւակայական մէկն տեսակ հիւանդութիւնները, ինչպէս նէվրոսթէնի եւ tic անուանուած ալքիերեոսի եւ ուսերու ագեղ եւ ակամայ շարժումները եւ դաշտանի դադարումէ յետոյ եկած շղային խռովումները եւ արիտասարդական մօլիքները, ինչպէս նաեւ գրեհմօլիքը, մօրիֆնամօլիքը եւսլին, Կիրակիներէն զատ ամէն օր կէսօրէն սկսեալ մինչեւ երեք ժամ հիւանդ կընդունի, եւ ուրաթ օրերը ձրիբար կը դարձանէ վկայեալ ուղքատները: 1—10

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գաղտնիք գեղեցկութեան Առողջութեան եւ Երկայնակեցութեան Բրաթ. Պոլսէյրբէ. Թարգմանեց Անգլիերէնէ, Սամուէլ Գ. Վարժապետեան, Կ. Պոլս. Տպագրութիւն, Յ. Մատթէոսեան, 1905:

Հետաքրքրալուծ, հրապարակ, զբոսալի եւ ամէն տեղի ու հասակի յօժ պիտանի գրքոյն մը 248 երեսներէ բաղկացեալ, Թղթակագոյն գրեմ է 8 դահ. Լաթակագոյնը՝ 10 դահ.: 10է աւելի գնողներու 15 տոկոս հարկը եւ 50է աւելի գնողներու 20 տոկոս հարկը զեղչ: Վաճառման կիւրաքանակներն են Յ. Մատթէոսեան թղթովաճառարացի եւ Պալէնց գրատունը:

1--10

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարճ մեքենայի մնայ, բայց էական կէտն է լաւ մեքենայ՝ որ սեննայ, որովհետեւ լաւ մեքենա մը անթիւ եւ անհամար ծառայութիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց եւ տաղտուկի աղբիւր մըն է։ Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՛

Ս Ի Ն Կ Է Ր

ՀԱՅԹԱՅԹԻԶ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ

The Singer Manufacturing Co.

Ձեռքի, ոտքի ու ոտքի եւ ձեռքի միանգամայն մեքենաներ կը գտնուին։

մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ամենէն աւելի կատարելագործուածը, հաստատունը եւ դիւրագործածելին ըլլալուն՝ բովանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինկէրի մեքենաները կը գնէ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատանց մէջ՝

ՇԱՐԲԱԹԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐ

ԲԵՐԱ.

1. Մեծ փողոց, Պօն Մառչէի դէմ, Թ. 343 եւ 343 կրկին՝
2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դէմ.

ԿԱԼԱԹԱ.

1. Սինկէր խան, Թիւնէլին ետեւը.
2. Գարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին դէմ.

ՊՈԼԻՍ

1. Սուլթան Համամ, Թ.
2. Սուլթան Պէյազիտ, Թրամվէյի կայարանին դէմ, Թ. 13.

ՍԿԻՍԱՐ

Չարչը Պօյու, Թ. 120.

Դասերը եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կասաբեալ Երաւաւորութիւն։

Մասնահիւղեր գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ։

Սինկէրի Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, Թ. 343 եւ 343 կրկին, Սարգիս Պէյ Տիւղօղլուի տունը։

ԲՈՒՈՐ ԵՐԱԽԱՅՔ ԵԿԹԱՅ ԿԸ ՀԱՆՆԵՆ

Ասիկայ որոշեալ ժամանակի մը մէջ տեղի կունենայ, սակայն անոնցմէ շատերը՝ սաստիկ ցաւօք և անհանգստութեամբ կը հանեն: Ուստի պէտք է տրուիլ մանուկներուն,

SCOTT'S EMULSION

որնոր ակոյայ հանած ատեննին՝ բոլոր ցաւերէ և աղետներէ զանոնք կը փրկէ:

ԸՍԳՕԹԻ ԲԵՂԵԳՐՈՒԹԻՈՒՆ

տղայական վիշտերու համար՝ շատ կարևոր տղայական դեղ մըն է. անոնց կատարեալ առողջութիւն կուտայ և զանօնք նոյն վիճակի մէջ կը պահէ: Թող Ձեր զաւակները առողջ և զօրաւոր մեծնան շնորհիւ:

ԸՍԳՕԹԻ ԲԵՂԵԳՐՈՒԹԻՈՒՆ:

Հիշերու վրայ ասոր ուշա-
դրութիւն ընել պէտք է:

Բաւար բեղաբերքները և բեղալծաւորները ինչ ծախէ:

24

ՍՊԱՌՄԱՆ ՄՕՏ

Կ. Ա. ՈՍԿԵԱՆ

Ա Ռ Ջ Ե Ռ Ն Բ Ա Ռ Ա Գ Ի Ր Ք

Հայերէն - Գաղղիերէն

Չրդ - Տ Պ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն

Կը պարունակէ աւելի քան 25,000 քառ, ուն, եւլն., գործածական քառերու ընկիր հաւաքածոյ մը,

Պիսանի ամէն գործի մարդու — Անհրաժեշտ ամէն դպրոցականի
ԳԻՆ ՄԻԱՅՆ ԵՐԵՔ ԱՄՍՈՑ ՀԱՄԱՐ.

Բառքոնէ կազմ 25 դր., Ընկիր լաթակազմ 27 դր., Կաշեկազմ 32 դր.

1906 Յունիսար մեկէ վերջ երէտ տակաւին անվաճառ օրինակներ մնացած ըլլան, գիներուն վրայ զգալի յաւելումով մը միայն պիտի վաճառուին:

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ: Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՆՈՅ

27, Զինանանդար Ամերիկան խան, Կ. ՊՈԼԻՍ

ԿԸ ԴՏՆՈՒԻ ԲՈՒՈՐ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՅ ԲՈՎ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՅԵՐԷՆ

Անցեալները երկու օրաթերթեր զբաղեցան սա խնդրով թէ, ո՞րքան ժամանակ տրուելու է գրաբար լեզուին մեր նախակըրթարանաց մէջ, և իւրաքանչիւրը իր կարծիքով մէյ մէկ չափ նշանակած էր, աւելցնելով կարգ մը տեսութիւններ աշխարհաբար լեզուին կարեւորութեան և գործածականութեանը վրայ, որոնք անձանօթ չեն արդէն ընթերցողներուն:

Այդ յոգնութիւնը կրելնուն պատճառն ալ սա էր որ իմացեր են եղեր թէ Ուսումն. Խորհուրդը կրթական ծրագրի վերաքննութեան առթիւ՝ որոշեր է 4 տարի յատկացնել գրաբարի ուսուցման, շաբաթական 4ակն ժամերով: Ասիկա չափազանց երեցած էր իրենց և պատճառ եղած էր իրենց այդ երկար բարակ դիտողութիւններուն:

Բայց կէտ մը կար որ իրենց ուշադրութենէն վրիպած էր, այն է թէ դպրոցավար մարմինները, Թաղական կամ Հոգաբարձու, իրենց ուզածը միայն կը գործադրեն վարժարաններուն մէջ և ոչ թէ Ուսումն. Խորհրդոյ ուզածը կամ որոշածը: Եթէ կարծողներ կան թէ իրօք կը գործադրուին վարժարաններուն մէջ Ուսումն. Խորհրդոյ իւրաքանչիւր որոշումները կամ հրահանգները, երանելի կընան համարուիլ այդպիսիները իրենց բարի միամտութեանը համար: Զի իրականին մէջ հակառակն է որ տեղի կ'ունենայ Հետեւաբար, եթէ արդարեւ շաբաթական 4 դաս Հին Հայերէնի ուսուցում նշանակուի կրթական բարեփոխելի ծրագրին մէջ, ոչ ոք խռովուելու պէտք ունի այդ պատճառով, վասն զի կրնայ ապահով ըլլալ կանխաւ թէ ոչ մէկ վարժարանի մէջ չպիտի գործադրուի այն, պատճառը՝ ո'չ թէ անոր համար որ

դպրոցավար մարմինները համակարծիք չպիտի գտնուին այդքան ժամանակ այդ ուսուցման յատկացնելու գաղափարին, այլ զի դասերու յաւելումը ծախքերու յաւելում պիտի պատճառէր և ատիկա բաւական էր իբր պատրուակ ծառայելու՝ այն որոշումը «մեռեալ տառ» թողելու համար:

Ասոր ապացոյցը այն է թէ այսօր չէք կրնար երկու կամ երեք վարժարանի պատահիլ որոնց մէջ ամէն առարկաները մի և նոյն ըլլան և միեւնոյն չափով դասախօսուին: Իսկ դասախօսուելու մեթոտներուն, կանոնաւորութեան և գործնական ու մանկավարժական հանգամանքին վրայ խօսիլն իսկ զանց կ'ընեմ: Կարգ մը առարկաներ՝ կարգ մը վարժարաններու մէջ իսպառ չկան, և անոնց փոխարէն կան ուրիշներ, որ տարբեր վարժարաններու մէջ գոյութիւն չունին: Կամ, մէկ տեղ շաբաթը երկու անգամ կը դասախօսուի այնինչ առարկան, և ուրիշ տեղ մը մէկ կամ երեք անգամ: Կայ նախակըրթարան ուր Փրանսերէնէն ի զատ անգլիերէնն ալ պարտաւորիչ է, և կայ ուր միայն Փրանսերէնը բաւական կը համարուի: Երրորդ տեսակ մըն ալ ան է ուր գերմաներէն ալ կը դասախօսուի Փրանսերէնի և մինչև իսկ անգլիերէնի հետ:

Դարձեալ պակաս չեն վարժարաններ ուրոնց մէջ չափական և բնական գիտութիւնները երկրորդական վարժարանաց աստիճան առաջ տանելու ճիգեր կը թափուին, մինչև ուրիշ նախակրթարաններու մէջ յետին աստիճան խեղճ ու անկեալ վիճակ մը ունին այդ առարկաները: Նոյնպէս վարժարան կայ որ գլխաւորապէս եկեղեցիի դպիր առաջ բերելու փոյթ կը տանի, և ամէն բան անոր

կը զոհէ, մինչդեռ անանկ վարժարան ալ կայ՝ որ ամէնէն քիչ հոգ կը տանի այդ տեսակէտին :

Եթէ ուզէինք թւումն մասանցը շարունակել դեռ, բոլոր տարբերութիւնները յիշելու համար, շատ երկար ցանկ մը պիտի ունենայինք : Բայց զանց կընենք աւելի երկարօ՛ղ, միայն այսքանը բաւ համարելով ըսել թէ որքան հայ նախակրթարան կայ մայրաքաղաքին մէջ, — և խօսքը անոնց վրայ է միայն — այնքան դրութիւն կայ դասերու, առարկաներու, դասախօսութիւններու, դասագիրքերու եւն. և ն. թէպէտեւ ամէնքն ալ Ուսումն. Խորհրդոյ վերին հսկողութեան ներքե կը գտնուին :

Հետեւապէս նոյն վիճակը պիտի ունենայ նաեւ գրաբարի ուսուցումը, որքան ալ շատ ժամանակ յատկացուցած ըլլայ անոր համար Ուսումն. Խորհուրդը, քանի որ չկրնար իր ձայնը լսելի ընել դպրոցավար մարմիններուն որոնք իրենց գիտցածնէն չեն չեղիր, ուղեն՝ կընդունին, չուղեն՝ կարեւորութիւն անգամ չեն տար, որովհետեւ վստահ են թէ Ուսումն. Խորհուրդը միջոց չունի իր որոշումները յարգել տալու, այլ ստիպուած է առանց հետապնդելու երեսի վրայ ձգել իր ընդհանուր չըջարեւականով կամ մասնաւոր եղանակով տուած հրահանգները :

Իրաց այս վիճակին մէջ, ոչ ոք խռովելու է երբ կը լսէ թէ Ուսումն. Խորհուրդը այսինչ կամ այնինչ որոշումը տուած է կամ տալու միտք ունի, քանի որ գործադրել տալու հեղինակութիւնը իր ձեռքը չէ : Խնդիրը շատ պիտի տարբերէր բնականաբար, եթէ վարժարանաց վարիչ մարմինները ինքզինքնին հարկադրեալ զգային գործադրելու անպատճառ կրթական տեսակէտով իրենց գերադաս մարմնոյն (Ուսումն. Խորհրդոյ) հրահանգները :

Այդ պարագային ալ եթէ ընելիք մը կար, խորհուրդ տալ և թելադրել էր որ պէտք եղածին պէս կարեւորութիւն և հոգածութիւն տրուի հայ լեզուի դասին, որ հայ նախակրթարանաց մէջ ամէնէն յետնեալ տեղը կը գրաւէ դժբաղդաբար :

Մ. ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ԶՈՒԹՈՉՆՈՑ

— 1000 —

Թուիս ըստուերք սողոսկին
Ի թըմբեացն անտառէ,
Որ հասակ ընդ երկին
Հարաւոյ կարկառէ :

Ի ծմակաց հովանուտ
Թաւոստեան կուռ կընձնեաց
Ծուփ ի ծուփ սահեալ մութ,
Լընու զգալտ մերձակաց :

Զի՛ չըքեղ է գիշեր.
Ընդ շոգիս ջերմահոտ
Ծաւալի ընդ այեր
Արձագանգ կերկերոտ :

Ընդ արփեօք գիշերին
Թըռչնոց պար խուսափուկ
Ձևէ զօղըս վերին
Ուր ցօղի ցօղ տամուկ :

Սուր թևոց անդ լըսի
Բաբախին, իբրեւ այն
Թէ ի բքոց հիւսիսի
Փախնուցուն գիշերայն :

Թըմբաբերըն կըռիչ
Նոցին այսր ինձ ազդի,
Այլ ըզհոյն երկնաթռիչ
Նըլմարեմ ոչ աստի :

Ո՛չ, զայդ ձայն ցընծալից
Եւ զբարբառւոր տրխուր
Չառաքեն քեզ յերկնից
Թըռչնոյ թևք կամ փետուր :

Խուռն երամք են դոքայ
Մըրմընջոց պըւետին,
Որ ի ճեմ ճախրագայ
Առ երկնիք պըտուտին :

Կամ չըլուկք են հոգւոց
Որոց կամս ունկընդիր,
Խաղացեալք թևակոծ
Ջերմ օդոց ի խընդիր :

Ի մարզիցն արփային
Այսր յերկիր մըթազգեաց
Թօթափեալք անկանին
Ի մըրմուռջ նըւագաց :

ԼՈՆԿՅԵԼԼՈ

Թարգմ. յանգլիականէ
ՏԻԳՐԱՆ ԵԼՔԻՆՃԵԱՆ

ՇՈՒԱՐԱՆՔ

—

Խնդուք պատճառող երեւոյթի մը հանդիսատես կըլլանք այս միջոցիս մեր լրագրական հրապարակին վրայ: և որովհետեւ այդ երեւոյթը ստեղծողն է այնպիսի մէկը որ իր գրիչովը ծիծաղ առաջ բերած է միշտ, չենք զարմանար ու գործը կ'առնենք իր զուարթ կողմէն: Գուշակեցիք թերեւս թէ, ակնարկել կուզենք Պ. Յարութիւն Ալփիարի (Գրիզանթէմ) ունեցած միջադէպերուն՝ երկու—երեք թերթի հետ միանգամայն, — միջադէպեր որոնց զուգադիպումը շուարանքի մատնած ըլլալ կերեւայ մեր վաղեմի քրոնիկագիրը զոր նուազ դիւրագրգիռ և աւելի պաշարուն կ'ենթադրէինք:

Մտնելով օրաթերթը և Հաճախորդական շաբաթաթերթը ծաղրական հրատարակութիւններ ըրած են եղեր Պ. Յ. Ալփիարի նկատմամբ որուն գրչին բովանդակ գործունէութիւնը ծաղրանքներու շարք մը եղած է արդէն ասոր անոր նկատմամբ: Բայց ինքը չի հանդուրժեր որ նոյն բանը ընեն իրեն, և կրկնակ ճամբաներով գանգատելու և բողոքելու կեցաւ: Մէկ կողմէ հրատարակել կուտայ Արեւ. Մամուլի մէջ, թէ փաստաբանի միջոցաւ դիմած է Մտնելովի արտօնատիրոջը՝ յետս կոչուած պահանջելով, հակառակ պարագային օրինական միջոցներու դիմելու հաստատ մտադրութեամբ: Միւս կողմէ Բաց Նամակ մը ուղղելով Իրլանդիոյ Տընօրէն — Խմբագրապետին, անոր փորձառութեանը կ'ապաւինի և կը խնդրէ որ միջոց մը ցոյց տայ իրեն և ըսէ թէ ինչ վերաբերում ունենալու է վերեւ յիշուած երկու թերթերուն նկատմամբ:

Այս շուարանքն ու իրարանցումն է ահա՛ որ խնդուք կը պատճառեն: Ասանկ պարագայի մը մէջ, փիլիսոփայօրէն լռելը լաւագոյն պիտի ըլլար: Զէ՛ մի որ նոյն բանը ըրած են շատերն անոնցմէ որոնք Պ. Յ. Ալփիարի զուարթախոս՝ բայց խայթող գրչին հարուածներուն ենթակայ գտած են ինքզինքնին անակնկալօրէն, այս կամ այն շար-

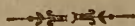
ժառիթով, և որոնց մէջ կային յարգելի ու պտտուաւոր անձնաւորութիւններ: Թաւշանձեան մը միայն գտնուեցաւ որ գրիչը ձեռք առնելով՝ հատու և վայելուչ ոճով մը պատասխանեց նոյն թերթին մէջ իսկ ուր իդմիրաբնակ քրոնիկագիրը հեգնանքի տարափներ տեղացուցած էր Նիւ—Եօրքաբնակ վաճառականին հասցէին:

Այդ առթիւ էր որ Պ. Յ. Ալփիար իր գրչի հարուածներէն ու հեգնութիւններէն մեղի ալ բաժին մը հանեց... բաժին մը չակնկալելուն համար հակադրական մրցանակներէն, — թէ՛ հակառակ պարագային՝ բոլորովին տարբեր ընթացք մը ունենալու և իր գրածներուն ներհակը գրելու ճկունութիւնը պիտի ունենար: Այն ատեն բաւականացանք քանի մը տող բան միայն գրելով, մինչդեռ ինքը իր կծու ակնարկութիւնները շարունակել տուաւ Նուրհանի գրիչով: Ասով հանդերձ, կը կարեկցինք իր այսօրուան դիրքին և կը մաղթենք որ գտնէ իր հաւասարակշռութիւնը՝ թօթափելով շուարանքը և յուզումը որոնց մատնուած է, սկսնակ հրապարակագրի մը պէս, — կամ՝ ինչպէս ինքը պիտի ըսէր՝ «նոր հարսի մը» պէս:

* * Իրլանդիոյ ալ, Պ. Յ. Ալփիարի կողմէ իրեն եղած դիմումին առթիւ, կը գրէր. — «Մնաց որ, մեր սրամիտ բարեկամն այնքան վարժ է հեգնելու, և ի հարկին այնքան ճարտարօրէն կը հարուածէ, կը ծաղրէ, եւ նոյն իսկ կը վրպէ, կը յերկրէ, որ ի բնէ օժտուած պէտք է համարուի գրականութեան ընծայած ամէնէն սուր զէնքովը որ զինքը կարօտ չի թողուր տարբեր միջոցներու դիմելու»:

ՄԱՍԻՍԻ ներկայ թիւին տպագրութիւնը յապաղած ըլլալով, թերթը փոխանակ չաբաթի՝ այսօր, երկուշաբթի, հրապարակ ելաւ, որուն համար մեր բաժանորդներուն և ընթերցողներուն ներողամտութիւնը կը խնդրենք: — Այս առթիւ կը խնդրենք մեր գաւառային բաժանորդներէն որ հաճին զրկել մեզ և կամ գործակալ գտնուած տեղերը (ինչպէս իզմիր և այլն) գործակալին յանձնեն իրենց ընթացիկ տարւոյ բաժանորդագիրները:

ՍԻՐՈՎԵՐԻ ԼԵՍԻՆԵՐ

Տո՛ւր համայնքիս խանդոտ շրթունքդ բուստէ
Հուրի՛ անխիւթ, փաղփուն ծաղիկ երազի,
Ըսպասումի հովէն տենչւս կը մտի՛,
Ահ, քու սիրոյդ ջերմութիւնով զիս պատէ՛:

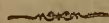
Կոյս գրկիս մէջ նետէ գըլուխդ չքնաղ .
Ձինջ նայուածքի զոյգ հիւերներդ ինծի՛ տուր
Յանէ հոգւոյս մէջ սիրակայծ սրտիդ հուր .
Եւ հնչեցուր առջի սիրոյն հոն թակաղ:

Սե սաթի գոյն վարսերուդ թովքը բոլոր,
Ու ծաղկալից հոգւոյդ շունչը վարդաբոյր,
Լեցուր գրկիս, լեցուր սրտիս մէջ թափուր,
Թո՛ղ, գգուանքիդ ըմպեմ հեշտանքն անսովոր,

Ա՛լ կը հաշմէ հոգիս պաշտումն իտէալ .
Լոկ հեռուէն ժպտող քու սէրդ ալ չունի
Ինծի համար իրեն թովանքն երբեմնի .
Եկո՛ւր, մօտէն զիս սիրովդ պատէ ալ:

ԻՐԻՍԱՅԻ ՄԵԾԻՆԵՐ

ԲՈՒՐՍՍԱՆ

Մասիսի ընթերցողները պիտի ուզեն
միշտ նորութիւն մը գտնել այս խորագրին
տակ՝ որ նորերուն յատուկ է. բայց ինչպէ՞ս
ստեղծել այդ նորութիւնը. միթէ՛ ամէն օր
բանաստեղծ մը կը «բուսնի». և յետոյ, երբ
հիները, — թէ և տարիքով երիտասարդ տա-
կաւին՝ բայց գրականութեան ու բանաստեղ-
ծութեան մէջ արդէն իսկ հին, իրենց հեղի-
նակութեամբը, — տարին հազիւ քանի մը ան-
գամ գրիչ կը շարժեն ու նորութիւն մը կըն-
ծայեն մեզ, անիրաւութիւն չէ՞ աւելին պահան-
ջել սկսնականերէն: «Բուրաստան»ը պէսպի-
սութեանց շարք մը ստեղծելու սահմանուած
չէ, այլ տեսակ մը դպրոց է ուսկից պիտի
գան անցնին անոնք որ արժանիք մը կը ցու-
ցադրեն կանուխէն, բանաստեղծական ճիւղին
մէջ:

Առաջին ոտանաւորը զոր կըստանանք
այս շարթու, դարձեալ ուսանողէ մըն է,

սա տարբերութեամբ որ ինքը չի նշանակեր
թէ ո՛ր վարժարանին ուսանող: Թողլով այս
մանրամասնութիւնը, որ մեզ չի հետաքրք-
րեր շատ, ոտանաւորին ընկերացող նամակը
աւելի՛ գեղեցիկ ու համարձակ կը գտնենք
քան նոյն իսկ ներփակուած բանաստեղծու-
թիւնը, ինչ որ կը ցցունէ թէ հիմակուհի-
մայ աւելի արձակագրի յատկութիւն ունի
զայն ստորագրողը քան բանաստեղծի:

Առնենք ուրեմն իր նամակը. —

«Բուրաստանի երեւումը ողջունելովս,
մի՛ կարծէք թէ ես ալ գրական ծիրախտի
դալկահար զոհ մըն եմ, որ իսկոյն ոտանա-
ւորներ թխել կը փափագի, անշուշտ... Կո-
ղովը: Որովհետեւ, 12 տարեկան հասակիս
սկսայ սիրերգներ գրել, ու 16իս՝ արցունք-
ներովս, զանոնք ոչնչացնող կրակը մարցնի:
Այսօր, գրեթէ նողկանք կըզգամ սիրերգէ,
թէ և կը սիրեմ ոտանաւորը որ, ըստ իս,
պէտք է տարիքի, զարգացումի, զգացումի
և կազմութեան համեմատ գրի առնուի, և
ոչ թէ կանխահաս կերպով երեւակայութիւնը
վառէ, քունը խանգարէ, մարդս ապուշցնէ
և առողջութեան վնասէ: Այսպիսի պարագայի
մը մէջ՝ մարդ «քերթող» մը ըլլալէ աւելի
«մեռնող» մը կըլլայ»:

Շատ առողջ չէ՞ք գտներ այս տեսու-
թիւնը՝ պատանի բանաստեղծի մը կողմէ,
որ ապագային դրական մարդ մը ըլլալ կը
խօստանայ. թէ և, ասիկայ չարդիւեր զինքը՝
նորէն ոտանաւոր գրելու, միայն թէ կըզգու-
շանայ սիրային ոտանաւորներ գրելէ: «Ա-
շունք» կերգէ, յաւիտենական աշունք, անյի-
շատակ ժամանակներէ ի վեր բանաստեղծնե-
րուն նիւթ հայթայթած: Մերինները, — «հի-
ները» պիտի ըսէի՝ եթէ կիներ ալ չի գըտ-
նուէին անոնց մէջ, ինչ որ galanteriefի
տարրական կանոններուն դէմ մեղանշում մը
պիտի ըլլար, — սա խելացիութիւնը ունին որ,
ինքզինքնին իբրեւ բանաստեղծ յիշեցնել ու-
ղած ատեննին՝ երբ նոր ձև մը, նոր բան մը
չի գտնան գրելու աշնան վրայ, — յարմարա-
գոյն նիւթ բանաստեղծութեան, — Միլվուաի
«Տերեւթափ»ը թարգմանելու կելլեն, որ
անթառամ ձերուսիի մը կը նմանի այլևս:

Թափած թերթերով մեր պուրակներուն
Աշունն էր ծածկեր երկիրը բոլոր .
Ա'լ մեր թաւուտքը չէր խորհրդաւոր ,
Լուռ էր սոխակին ձախիկն ալ սիրուն :

Դպրոցին մէջ, — ասկէ քսանհինգ տարի
առաջ, — կ'ուսումնասիրէինք, կը թարգմա-
նէինք այս հիւժախտաւոր բանաստեղծու-
թիւնը . նոյնը ըրած էր նաև մեր նախորդ
սերունդը ու նոյնը կընեն յաջորդներն ալ,
բայց, դպրոցին մէջ : Իսկ գրական հրապա-
րակին վրայ դարձեալ անով ինքզինքը յի-
շեցնել ուզելու փորձը տղայական է պար-
զապէս ու տաղտկացուցիչ : Տխուր կամ զու-
արթ, առոյգ կամ մեղամաղձիկ, փոյթ չէ,
բայց միշտ նորութիւններ կըսպասէ գրասէր
ու ընթերցասէր հասարակութիւնը անոնցմէ
որոնք բանաստեղծի ու գրագէտի, կամ
«ուհի»ի համբաւ մը հանած են :

Այս այսպէս ըլլալով, մեղադրելի չենք
գտներ մեր «ուսանողը» որ սիրերգէ կը
խորչի ու աշունը կ'երգէ, «Աշնան վարդեր»
վերնագիրը կ'որոշ ոտանաւորով մը, — միջակ
ու սովորական ոտանաւոր մը, սակայն, զոր,
թո՛ղ ներէ մեզ՝ չի հիւրընկալելնուս համար :
Կըսպասենք իրմէ լաւագոյն գրուածքներ,
յանգաւոր, որոնց մէջէն կարելի ըլլայ ընտ-
րութիւն մը կատարել :

Ուրիշ մը, զոր նոյնպէս կը մերժենք, — և
ասիկայ առանց վերապահումի ու առանց
լաւագոյնին սպասելու, — գաւառային քա-
ղաքէ մը զրկուած ոտանաւոր մըն է, որուն
հեղինակը քիչ մը չա՛տ յաւակնոտ կ'երևայ,
ո՛չ երկտող մը ընկերացնելով իր բանաս-
տեղծութեան, ո՛չ իսկ թուագրելով զայն,
այնպէս որ եթէ պահարանին վրայ նամակա-
տան կնիքը չի գտնուէր՝ չպիտի գիտնայինք
իսկ թէ ուսկից զրկուած է : Այդ պարոնը
բաւական կը համարի ստորագրութիւնը դնել,
ինքզինքը պզտիկ Վիքթոր Հիլիօ մը կամ
Ալֆրէտ տը Միւսէ մը երևակայելով : Իր ո-
տանաւորն ալ տեսակ մը խորթ նմանողու-
թիւն կամ հետեւողութիւն է «Գիշերներ» ու
քերթողին ծանօթ մէկ բանաստեղծութեան .
«Յիշէ՛ զիս» . կրկնուած, մաշած նիւթ : Բը,

որուն մէջ գոնէ ձեւերը փրկուած չեն՝ սա-
հուն ոճով մը ու ցայտուն գաղափարներով :

Կարգը կուգայ Կեդրոնական վարժարանի
այն ուսանողին որուն Իզաբէ ոտանաւորը նիւթ
հայթայթեց մեր անդրանիկ «Բուրաստան»ին :
Կերեւայ թէ խաբուեր ենք եղեր մեր ենթադ-
րութեանը մէջ՝ Կեդրոնականի ներքին տես-
չութեան և ուսուցչութեան ըմբռնումի մա-
սին, բանաստեղծական ճիւղին մէջ . վասնզի
այդ ոտանաւորին պատանի հեղինակը՝ երկ-
րորդ նամակի մը մէջ կը գրէ մեզ, շնորհա-
կալութեան քանի մը տողերէ ետք. — «Առ-
ւանց բուն ստորագրութեանս ալ, ուսուցիչ-
ներս պիտի գուշակէին արդէն զայն գրողը,
ինչպէս որ եղաւ : Ուստի, հաճեցէք ներփակ-
եալը ստորագրութեամբս հրատարակել» և ըն. :

Կ Ը Ն Մ Ա Ն Ի Ս . . .

Նմանցընել ես տենչացի սա վարդին՝
Վառ այտերդ ուրկէ դիւթանք կը յորդին ,
Սակայն անոր թերթերուն տակ միշտ կայ ցօղ ,
Չեմ ուզեր քեզ տեսնել աչքով ո՛հ լացող (*)

Նմանցընել ես քաղձացի արեւուն ,
Շող աչքերդ որ իմինիս սեւեռուն ,
Ըսփոփեն զիս . բայց արեւն ալ մութին հետ
իմ առջեւէս պիտի ըլլայ շուտ անհետ :

Նմանցընել ես ըղձացի սա մարգին ,
Անեղծ հոգիդ, որ պարուրէ իմ հոգին ,
Սակայն անոր կանաչն աշնան զալուն պէս ,
Պիտ' անհետի անտարակոյս աչքերէս : (**)

Նմանցընել փափաքեցայ ես ծովուն ,
Անրիժ սիրտդ՝ առլի սիրովս իմ անհուն ,
Սակայն ան ալ ծփանք ուրի ալքին տակ ,
Կ'ուզեմ որ սիրտդ ըլլայ վիշտին անգիտակ :

(*) Մ . Ս . — Այս տողին մէջ «ո՛հ»ը բըռ-
նաղբօսիկ կերպով տեղաւորուած է , «ոտք»ը
ումբողջացնելու համար : Ինչ մը յոգնելով
ու աշխատելով, կարելի էր լաւագոյն կեր-
պով յարգարել :

(**) Հնար եղածին չափ զգուշացէք «պիտ'»
անհետի»ի նման կրճատեալ ձեւերն որոնք
չատ խորթ կը հնչեն :

Փընտուեցի բան մը որուն նմանի,
Դէմքըդ հուրքոտ, հասակըդ ալ պարմանի,
Բոց աչքերըդ, եւ հրավառ քու երես,
Բայց ամէն բան կը խուսափի աչքերէս . . .
27 նոյեմբեր 905

ՅԱԿՈԲ ՃՕԼՕԼԵԱՆ

Ձեւի ու զգացման տեսակէտով՝ բաւական
յաջողած է այս ոտանաւորնիդ ալ, Պ. Ճո-
լօլեան, առաջինին պէս, թէ և տաղաչափական
արուեստին դէմ մեղանջուամբ չեն պակսիր
հոն. ուսումնասիրեցէք ոտանաւորի կանոն-
ները, և կը կրկնենք, չա՛տ կարդացէ՛ք՝ քիչ
արտադրեցէ՛ք, ու այդ քիչերուն մէջէն ալ
լաւագոյն դատածնիդ յանձնեցէ՛ք հրատարա-
կութեան, ինչպէս կընէր ատեն մը ձեր նախ-
կին դասընկերներէն Միսաք Մեծարեանց, —
երբեմն Շաւասպ Միսածան, — որուն ոտանա-
ւորները այնքան կը հաւնուին ու կը փըն-
տըռուին հիմակ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

«ԵՐԻՏԱՍԱՐԳՈՒԹԻՒՆ»

Յրանսայի նոր հեղինակներէն Անտրէ Բի-
քառի գեղեցիկ մէկ թատերախաղն է ասի-
կայ որ անցեալ շաբաթէն սկսաւ ներկայաց-
ուիլ Օտէնի բեմին վրայ և հաւանաբար
պիտի չարունակուի հոն բաւական ատեն,
գտած ընդունելութենէն և Բարիզեան քըն-
նադատներու գնահատումէն դատելով: Սի-
րային առամ մըն է՝ զգայուն, բաբախուն,
հետաքրքրաշարժ, որուն մէջ տարեցները
մինչև մէկ աստիճան գոհացում կը գտնեն՝
իրենց հասակակցի մը սիրային յաջողութիւնը
տեսնելով ծաղկատի աղջկան մը մօտ, որուն
դարպաս կընէ, բայց ուր վերջ ի վերջոյ ե-
րիտասարդութիւնը իր իրաւունքը կը գտնէ
և յաղթանակը կը տանի սիրոյ մէջ:

Բայց խորհրդածելէ լաւագոյն է անշուշտ
Մասիսի ընթերցողներուն ներկայացնել
խաղը ու պատմել նիւթը: Պ. Ռօթէ Տօդրան,
մեծահարուստ ու զբօսասէր անձ մը որ յի-
ստէն տարեկանին կը մօտենայ արդէն, իր

կեանքը մեծ մասամբ դուրսը կ'անցունէ,
երեսի վրայ թողով իր կինը, չքնադ
ու շնորհալի, ոչ միայն ֆիզիքապէս,
այլ նաև հոգիով ու սրտով. գորովա-
լից կին մը, քիչ մը շատ միամիտ ու շատ
ներողամիտ սակայն, ինչպէս պիտի տեսնուի
դէպքերու ընթացքէն: Առանց տրտնջալու,
իր գիշերները առանձին կ'անցունէ տանը
մէջ, գիտնալով որ ամուսինը գեղխութեան
ու շուայտութեան տուած է ինքզինքը, չի
նեղացնելու համար այդ ուրախ — զուարթ
մարդը, այդ յիմնամեայ անառակը: Կուզէ
իր քով պահել զայն, առանց կռուելու, և
հնարը չի գտներ:

Եւ ահա՝ Մօռիսէթ անուն դեռատի աղ-
ջիկ մը կը զրկուի իրեն, իբրև ընթերցուհի,
վասնզի Տիկին Տօթրանի աչքերը տկար են:
Պարկեշտ արհեստաւորի մը զաւակն է Մօռ-
իսէթ, հաղիւ տասնըութը տարեկան, սիրուն
ու հրապուրիչ, որ հայրը կորսնցնելու դժ-
բաղդութիւնը ունենալով՝ մինակ մնացած է
Բարիզի մէջ: Ժողովրդային աղջիկ մը, ար-
ուեստագէտի հակումներով, քիչ կրթուած՝
գրեթէ մանկական խօսուրդաւորով, բայց
անբիծ ու պարկեշտ: Այնչափ աղուոր խն-
դուք մը ունի Մօռիսէթ, որ Տիկին Տօդրան
կըքանչանայ վրան և իսկոյն գաղափարը
կը յղանայ վար դնել զայն՝ իբրև demoiselle
de compagnie. տունը աւելի զուարթ պիտի
ըլլայ՝ այդ աղջկան զուարթութեանը շնոր-
հիւ, և երիտասարդական մթնոլորտ մը պիտի
ծնւալի՝ անոր երիտասարդութեանը պատ-
ճառաւ: Եւ դուցէ, Ռօթէ Տօդրան ալ պիտի
ախորժի ընտանեկան յարկէն:

Իրաւ ալ, ցոփակեաց ամուսինը՝ կիսաշ-
խարհիկ սէրերէն յափրացած ու դուրսի զբօ-
սանքներէն յոգնած՝ իր տունը — տեղը սիրե-
լու մարմաջ մը կունենայ յանկարծ: Մինչև
իսկ Բարիզն ալ կը թողու իր կնոջ ու Մօ-
ռիսէթի հետ, քաղքին աղմուկներէն հեռու,
գիւղի կեանքը երթալ ապրելու համար, իր
դղեակին մէջ, անտառին ու դաշտերուն խա-
ղաղիկ ու կաղդուրիչ մթնոլորտին մէջ: Ճա-
շակի այս անակնկալ փոփոխման շարժառիթը
Մօռիսէթին ներկայութիւնն է, ինչպէս ան-

չուշտ գուշակեցիք. Տիկին Տօգրանի բարեմտօրէն յղացած յատակագիծը իր սպասածէն տարբեր կերպով յաջողած է: Պ. Ռօսէ ալեւս տունէն դուրս ելլել չուզեր, ո՛չ թէ կնոջը, այլ Մօսիսէթի համար: Այդ ապրած ու տարէց մարդը չի կրնար, առանց ըզձալու և առանց սիրելու, տեսնել հոն, իր քովիկը, այդ շնորհագեղ աղջիկը, միշտ զուարթ, ծիծաղուն, խօսուն, որ քեղեցիկ փունջեր կը կապէ պարտէզին ծաղիկներէն, որ պարիկի մը շնորհալիութեամբ կեր կուտայ հաւերուն: Հետեւանքը անխուսափելի է: Տիկին Տօգրան, որ սքանչելի սրտի տէր կին մըն է, սրտի խնդիրներէ բնաւ չհասկնալը ցոյց կուտայ այս պարագային:

Բնական էր որ Ռօսէ սիրահարուէր Մօսիսէթի. տարօրինակը հոն է որ Մօսիսէթ ինքն ալ կը սիրահարուի իր հօրը տալիքը ունեցող այդ անձին որ բարեկիրթ, կնամեծար, սրամիտ ըլլալու ձիրքերն ունի: Խեղճ աղջիկը մեծցած ըլլալով գորովալիւր հօր մը ձեռքով, զոր կ'ողբայ սակաւին, բնազդօրէն, գրեթէ ճակատագրականօրէն իր գորովը պիտի կեդրոնացունէր անհետացողին նմանող մէկու մը վրայ: Բայց որովհետեւ Ռօսէ իր հայրը չէ, Մօսիսէթ կը սիրէ զայն, — կամ կը կարծէ սիրել, — անձնուէր, գորովագութ բարեկամի մը, նշանածի մը պէս. և կամ կը սիրէ զայն՝ առանց ճշդիւ գիտնալու թէ ինչպէ՞ս, փայփայուելու, պաշտպանուելու, իրեն նկատմամբ հոգածութիւն գտնելու հաճոյքով մը: Ընկալած, երկուքը կը սիրեն զիրար, տարէց պարոնը ու մանկամարդ աղջիկը, իրենց սրտին խորէն, առանց համարձակելու իրարու յայտնել զգացումին:

Մինչև վերջը այսպէս լուռ պիտի մնային, և եթէ միջադէպ մը չիգար խանգարել իրենց հովուերգական սէրը, սիրտերնին չպիտի բանային իրարու: Դժուար է հաւատալ: Ռօսէ իր սիրոյն յայտնութիւնը բուռն ձեւով մը կը կատարէ բարկացայտ խօսքերով, երբ օրին մէկը կը նշմարէ թէ իրենց դղեակին հիւրերէն մէկը դարպաս կ'ընէ Մօսիսէթի: Եթէ այդքանը միայն ըլլար իր կրեւիք տառապանքը:

Դղեակին այցելուներուն մէջ կը գտնուին աւել երիտասարդ բժիշկ մը, Շառլ Օպէռ, որուն սրտին մէջ ալ խորունկ սէր մը ծնած է Մօսիսէթի համար և զայն կնութեան կը խնդրէ. Ռօսէ՝ ինքզինքէն դուրս ելած, կատաղի զայրոյթով մը կընդդիմանայ այս ամուսնական խորհուրդին, կնոջը հետ ունեցած մէկ տեսակցութեանը մէջ, որ խաղին լաւագոյն ու տրամադիր տեսարաններէն մէկն է, և ուր Պ. Տօգրանի սիրտը՝ բարկութեամբ ու ամօթով միանգամայն կը ժայթքեցնէ իր զգացումները և կ'արիւնոտի բարեմիտ Տիկին Տօգրանին ալ սիրաւ: Յետոյ, երկու սիրահարները, մինչև այն ատեն անխօս մնացած, իրարու մօտ կը մղուին՝ գրեթէ ակամայ, բնազդաբար, և կը խոստովանին սէրերնին:

Եւ սակայն Մօսիսէթ հոգեկան ընկճումի մը տակ՝ որոշած է հեռանալ իր բարեբարութիւն տունէն. ու կը հեռանայ, կերթայ ամուսնանալ բժիշկին հետ, թէև առանց անոր անձնատուր ըլլալու:

Վեց ամիսներ կը սահին. նոր ամուսնացածները, այնքան քիչ ամուսնացած, բնաւ երջանիկ չեն: Մօսիսէթ, մեղամաղձօրէն կը մտածէ Ռօսէի վրայ, ու հակառակ իր ջանքերուն, բարեկամեցողութեանը, չի կրնար իր միտքն ու սիրտը անոր վրայ պահել զաղբիւ: Բայց ինչո՞ւ Ռօսէ վեցամսէ ի վեր կենդանութեան նշան չէր տուած. ծանր հիւանդութիւն մը ունեցած էր. հազիւ բժշկուած՝ իր առաջին գործը կըլլայ փնտռել Մօսիսէթը, զոր պաշտելէ չէ դադարած, ու գտնելով անոր հասցէն, պառաւ աղախնի մը միջոցաւ նամակ մը կը հասցնէ ձեռքը, տեսակցութիւն մը խնդրելով: Մօսիսէթ, արձակ համարձակ ցոյց կուտայ այդ նամակը իր ամուսնին եւ անկեղծութիւնը աւելի առաջ կը տանի խոստովանելու թէ այդ մարդուն յիշատակը դեռ կը խռովէ զինքը: Ամուսինը, Շառլ Օպէռ, յուսահատ՝ բայց դիւցազնական պաղարիւնութեամբ մը, — զոր թատերաբեմերու վրայ միայն կարելի է գտնել այս դիրքին մէջ մնացած ամուսիններուն քով, — առանձին կը թողու իր կինն

ու մրցակիցը: Մօռիսէթի կամքը պիտի ըլլայ, եւ Մօռիսէթ պիտի ուզէ — ինչպէս կը գուշակենք իր ցոյց տուած յամառ ու հաստատ սէրէն, — երջանիկ ըլլալ Ռօթէի հետ, անկէ միայն սիրուիլ, փախչիլ անոր հետ: Եւ այս է դեռ մանկամարդ կնոջ զգացումն ալ այդ վայրկեանին:

Բայց հակառակն է որ տեղի կունենայ: Հիւանդութիւնը, հեռաւորութիւնը, սրտին տառապանքները, այլափոխած, նիհարցուցած են Ռօթէն. վեց ամիս զայն չի տեսելով՝ հմայքը փախած է կարծես մանկամարդ կնոջ աչքին որ այս անգամ չեղտակի կը տեսնէ՝ զինքը սիրողին դիմագծերուն խորշումները, տարիքը կը կարդայ երեսին վրայ. և յուսախաբութիւն կ'ունենայ:

Զգացման այս յանկարծական յեղաշրջումը նուազ բնական, նուազ ճշմարիտ չէ քան Մօռիսէթի երբեմնի անճշմարտանման երեւցող սիրազեղ զգացումը:

Խաղին վերջաւորութիւնը շատ պարզ ու բնական է: Մօռիսէթ կը յարի իր ամուսնին՝ անոր հետ երջանիկ ըլլալու համար, եւ Ռօթէ կը վերադառնայ իր ընտանեկան յարկը կեանքին մնացած օրերը՝ խաղաղիկ կերպով անցունելու համար իր բարեսիրտ կնոջը հետ որուն մագերէն ալ սկսած են ձերմկիլ:

ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐԸ^(*)

ՃԱՌ Պ. ԲՕԼ ՏԵՇՈՒՆԵԼԻ

Այս տարի ձեր մեծ մրցանակներէն չորսը կը յատկացնէք Ապաստանարան — Մաթիլտին, Ժէրանտօի Ապաստանարան — աշխատանոցին, Մանուկներու փրկութեան աշխատող ֆրանսական Միութեան, և Մայրական փոխադարձութեան ընկերակցութեան:

Պատասպարան Մաթիլտը 1855էն ի վեր հովանաւորուած էր ազնուազարմ այն իշխանուհիին կողմէ որ իր բարեսիրտութիւնով, իր խելքով ու իր բարեկամական նշանաւոր

(*) Վերջին մաս:

յարարերութիւններով շատոնց ի վեր խուսափած ու գեր ի վեր հանդիսացած է կիրքերու ու կուսակցութիւններու մոլեգին թափէն ու խառնադանձէն:

1904 Յունվար 5ին, իշխանուհի Մաթիլտ կը վախճանէր, հոգեւարքի իր անկողինին մէջ ձեռքը բռնած ըլլալով մանկակներու վերջին այն փունջը՝ զոր իրեն բերած էին «իր զաւակները», ինչպէս կը կոչէր ինք իր պատասպարեալները:

Իր հիմնած Հաստատութիւնը Բարիգեան բարեգործութեան գեղեցկագոյն և ամենահոյակապ յիշատակարաններէն մէկն է: Անոր պատմութիւնն արժանաւոր կերպով կարենալ ընելու համար, Վէնսան տը Բօլի մը պարզութիւնն և Ֆրանսուա տ'Ասիզի մը բանաստեղծութիւնն ունենալու է մարդ: Այդ պատմութիւնը շատ քիչ ծանօթ է. անոր դերակատարներն աղմուկը չեն սիրեր բնաւ և անոնց ըրած բարիքներուն վրայէն լուռ անցնելով, մարդ ոչ նուազ փառաւորած կ'ըլլայ զանոնք:

Հոն կը խնամեն, կը մեծցնեն ու կը կրթեն, հինգէն մինչև քսաներկու տարու դեռահաս աղջիկները, որոնք անբուժելի ցաւերու են ենթարկուած: Այդ երեքհարիւր ծաղկատի արարածներուն մէջ կը գտնանք, աւաղ, բոլոր այն վատասերումները, բոլոր այն անհեթեթութիւններն ու խեղութիւնները՝ որոնք մարդկային էակ մը դուրս կը նետեն մարդկութեան շրջանակէն. նորատի հրէշներ կան անոնց մէջ. բայց խորհող հրէշներ, որոնց հոգին երբեմն, իր զգուշի շըրջապատին անչորհութեանը մէջէն, արտակարգ գեղեցկութեան ցոլացումներ կը նշուէ:

Ակադեմիան 10,000 ֆրանք կը նուիրէ պղտիկ անբուժելիներուն:

1836 յոյնմէր 21ին, Մ. տը Ժէրանտօ, անդամ դարձնաւ տուններու ընդհանուր ժողովին, Բարիգեան հիւանդանոց մը կ'այցելէր: Ապաքինելու վրայ եղող երկու դեռահաս փրթիթ աղջիկներ, հազիւ տասնընթասական տարու, յուսակտուր, եկան իր ծունկերուն փարիլ, գոչելով. «Բուռն գործի մը զոհ եղած ըլլալով եկանք ինկանք մենք հոս»:

հիմա բժշկուած պիտի դուրս ելլանք ասկէ, բայց դրամական աղբիւրէ, բնականաբար, ընտանիքէ ղուրկ հնք. կ'ուզենք պատիւովնիս ու պարկեշտօրէն ապրիլ, բայց չենք գիտեր ո՛ւր երթալ, ո՛ւր գտնալ ախատութիւն. փրկեցէք մեզ, հակառակ պարագային կորսուած ենք»։ Մ. տը Ժէրանտօ այն ատեն անմիջապէս յղացաւ իր անունը կրող հաստատութեան գաղափարը։ Պատասպարանը բացուեցաւ 1839 հոկտեմբեր 1ին։

Հոն ընդունուած ու ապաքինելու վրայ եղող ծաղկահասակ աղջիկները պէտք չէ բնաւ չփոթել անոնց հետ որոնք «գիղջի եկած աղջիկներ» կը կոչուին. հրապուրուած են անոնք իրաւ, բայց ապականած չեն երբեք։ Անոնք իրենց խնդրանքով է միայն որ կը մտնան հոն. այնտեղ կը կենան քանի մը շաբաթ կամ մէկ քանի ամիսներ եւ յետոյ պատուաւոր տուներու մէջ պաշտօնի կը դրուին կամ իրենց ընտանիքներուն կը վերադարձուին։ Այդ ախատանոցը մէկ քանի հազար մանկամարդ աղջիկներ փրկած ու կրկին պատուաւորութեան ճամբուն մէջ դրած է։ Ակադեմիան 3,400 ֆրանք կը նուիրէ անոր, ուրիշ զոհեր ալ ազատելու ու վերստին պատուաւորելու համար։

Մանկութիւնը փրկելու ֆրանսական Միութիւնը՝ որ 1888ին հիմնուած է եւ որուն մեր մեծահռչակ պաշտօնակիցներէն Մ. Ժիւլ Սիմօն նախագահած է մինչև իր մեռած վայրկեանը, կը Ժողովէ բարոյապէս լքուած կամ բարոյական վտանգի մէջ եղող մանուկները։

Ամօթի ու խաղըութեան մէջ ծնունդ առած թշուառ էակներ, ձեր ծնողքներէն ու ազգականներէն ուրացուած զաւակներ, լքուած անմեղ պղտիկներ, դուք որ կեանքի մէջ կը մտնաք ցած դուռներէն ու աղմաթաթառ ուղիներէն, դուք որ նախ քան զամենայն կ'ընկրկիք թշնամական դէմքերու ու վատագի ճակատներու առջև, եւ նոյն իսկ ձեր մայրերը թունաւոր ու ապականած կաթ մը կը մատուակեն ձեզ, ա՛լ ասկէ վերջը պիտի տեսնաք նայուածքներ՝ որոնք կը լու-

սափայրին ձեզ մօտեցած ատեննին եւ չըթթունքներ՝ որոնք կը Ժպտին. ճշմարիտ ընտանիքէ մը զատ, դուք պիտի ճանչնաք նաեւ այս ախարհիս երկու գերագոյն բարիքները, Ախատութիւն ու Պատիւ։

Մինչդեռ մենք կը սկսինք մեռնիլ այնօրը՝ ուր կը կորսնցնենք մեր հայրը կամ մայրը, անոնք արդէն իսկ որբերն են ծնողքներու՝ որոնք կ'ապրին դեռ։ Փրկութեան Միութիւնը իրենց կը վերադարձնէ ինչ որ կորսնցուցած են անոնք։

Այս փափուկ գործառնութիւններուն մէջ, մեր Տէրութիւնը չի կրնար չատ առաջ երթալ, պէտք եղածին չափ ճկուն ու ճապուղի չէ ան։ Ախատութիւն հայթայթելով, ձեռնտուութիւն կարկառելու գործը, իրմէն անբաժան եղող այնքան զանազանալից տիպարներուն ու կնճիռներուն իսկ պատճառով անհատական նախաձեռնութիւններու կը վերաբերի առաւելապէս։ Ու անոր չըջնակը ու տիրապետութիւնը հարկ է որ ընդարձակուին անդուր. ինչու որ այլ ևս չբաւերօգնել մարմիններուն, պէտք է նաեւ հոգիները բարձրացնել։

Վերջին այն հաւաքական գործը որուն վրայ ձեզ խօսիլ մեծապէս ախորժելի է ինձ, Մայրական փոխադարձութեան ընկերութիւնն է։

Երբ, 1898ի օրէնքին քուէարկութեան հետեւեալ օրն իսկ, փոխադարձ օգնութեան ծրագիրը կը պատրաստէինք, մեզի երազատեաներ կը կարծէին, Հինգ կամ վեց տարուան մէջ, ցնորայուցութիւնն իրականութեան վերածուած է։ Ընկերակցութեան սկզբունքը զոր Ժամանակին Օրէնսդիր Ժողովը ջնջած էր, արհեստաւորական կարգուսարքին հետ, եւ որ այսօր կը վերածնի աւելի անկաշկանդ ձեւերու տակ, — աւելի ինքնատիպ, աւելի պէսպիսուն, աւելի ֆրանսաբարոյ ոչինչ ունի արտադրած երբեք։ Իմաստութեան, հաշտարար տրամադրութեան, համերաշխութեան ամբողջովին նոր աշխարհ մըն է ան երեւան եկած։

Ձեր աչքերուն առջև բողբոջած անթիւ անհամար գործքերուն մէջէն, ամէնէն մարդկայնականներէն մէկուն առջև է որ կանգ առած էք դուք։

1890ին, Պերլինի համաժողովը փափաք յայտնեց որ մայր մը իր զաւակը ծնելէն չորս չաքաթ վերջը միայն աշխատութեան վերըս- կըսի: Յաջորդ տարին, Երեսփոխանական Ժո- ղովն այդ տրամադրութիւնը մոտոց կանանց աշխատութեան վրայ դրուած օրէնքին մէջ, Բայց ինչպէս ծանրաբեռնել արդէն անձուկ պիւտճէն նմաօրինակ հարկով մը: Հոս ալ նորէն անհատական նախաձեռնութեան կ'իյ- նար գործել: Ինչ որ Տէրութիւնը չէր կրնար ընել, հանձարեղ մարդասէր մը, Պ. Ֆէլիքս Բուսինօ ձեռնարկեց գործադրել 1891ին, ամէնէն առաջ ասեղ ծեծող աշխատաւորու- հիներուն ի նպաստ:

Վերոյիշեալ աշխատաւորուհին տարին երեք ֆրանք կը վճարէր. ծննդաբերութենէն վերջը չաքաթը տասներկու ֆրանք կը ստա- նար, և եթէ ինք դիեցնէր իր զաւակը, տասը ֆրանք ալ պարգև կ'առնէր: Դեռատի մայ- րը, որ երէկ ինքն իսկ տղայ մըն էր դեռ, հիմա դողդոջուն ու դրողուած իր այդ փա- փուկ լիճակին մէջ, ապահով կերպով պիտի կրնար ինքզինքը վտանգէ զերծ պահելով, փրկել նաև նորածին զաղփաղփուն արարածը:

Այդ գործին յաջողութիւնն ա'յնչափ մեծ եղաւ որ անցած տարի անոր եռանդուն նա- խաձեռնարկողը կրցաւ անոր գործունէու- թեան դաշտն ընդարձակել ու տարածել նաև Սէնի նահանգին բովանդակ գործաւորուհի- ներուն վրայ: Եթէ նիւթական միջոցները ներեն, առաջիկայ տարի, անոր մէջ կարելի պիտի ըլլայ նաև ընդունիլ քառասուն, յի- սուն հազար կիներ՝ որոնք իրենց կարգին կը սպասեն, անդամակցիլ կարենալու համար: Այս շարժումը վարակած է նաև միւս նա- հանգները: Եւ Խալիսա, Հոլանտա, Պելժիա, Ֆրանսայի հետքին վրայէն կ'ընթանան քայլ առ քայլ:

Աւելին ալ ընելու վրայ ենք դեռ. ուղ- ուեցաւ որ ո'չ միայն չորս չաքաթ ձեռք ըռնուի մօրն ու զաւակին, այլ մինչև տասնը- ութ ամիս, և ասոր համար դիեցուցման խորհրդակցութիւններ կազմակերպուեցան: Բարիզ հիմա այդ կարգի երեսուն մասնա- ձիւղեր ունի գործօն լիճակի մէջ, և հար- իւր քսան հատ ալ նոր կադմուելու վրայ:

Գիտէք որ Ֆրանսա ամէն տարի, մէկ օրուանէն մինչև մէկ տարու 150,000էն աւելի մանկիկներ կը կորսնցնէ, ամենքն ալ հնձուած անանկ հիւանդութիւններէ որոնց մէկ մասէն

կարելի էր խուսափիլ: Մայրական փոխա- դարձ օգնութեան ընկերակցութիւնը մա- նուկներու մահուան համեմատութիւնն 0/ 25էն 0/ 6ի իջեցուցած է. ինչպէս կը տես- նաք, կարելի չէ լաւագոյն դարման մը գըտ- նալ այն ցաւին որ մեր ցեղը կը կրծէ:

Կիները, դեռատի աղջիկները, հետզհետէ աւելի բազմութիւ, կը փութան զինուորագ- րուիլ հայրենասիրական այդ գործին համար. խելք միտք կը թափեն անոնք, բնակարանն ու առողջապահիկ միջոցները բարոքելու, անժուժկալութեան դէմ կռուելու համար. անոնք կը թափանցեն գործաւորուհիին ներ- քին կեանքին ու սիրտին մէջ, կը բաժնեն անոր տաժանքները, անոր ամենամաքուր հրճուանքներն և ապագայի մասին վստա- հութիւն կը ներշնչեն անոր:

Ակադեմիան, Մայրական փոխադարձ օգ- նութեան ընկերակցութեան յատկացնելով 4,500 ֆրանքի մրցանակ մը, կ'ողջունէ մեր կտորձ աշխատաւորուհիները, որոնք իրենց կարգին, իրենց կրցած եղանակով ու չափով, կը ծառայեն ֆրանսական արուեստին ու ճա- չակին:

Փոխադարձ օգնութեան հաստատութեան մը հետ, ուղեցիք նաև քաջալերել մէկն այն կիներէն՝ որոնք ամէնէն աւելի սատարած են փոխադարձ օգնութեան հարցին լուծման: 1,000 ֆրանքի մրցանակ մը կը յատկացնէք Տիկին Ռէնպօրի. Թուլօնի մէջ հաստատուած «Օգնական» ընկերութեան հիմնադրուհին, որ աշխատակցած է կանացի փոխադարձ օգ- նութեան քսանէ աւելի ընկերակցութեանց հաստատման, և որ քսանհինգ տարիէ ի վեր իր կեանքն համակ նուիրած է այդ գոր- ծին: Անանկ որ հոս սլ նորէն ձեռք մրցանակ- ներուն անհատական ու հաւաքական միան- զամայն կրկնակ հանգամանքը չեղած եղաք:

Մեր այսօրուան փոխադարձ օգնութեան ընկերակցութիւններու 4,300,000 անգամա- կիցները, որ համերաշխական մեծ ընտանիք մը կը կազմեն, խորապէս պիտի զգան այն պատիւը զոր կ'ընէք դուք իրենց այսպէս, և ձեր մատուցած յարգանքն այնչափ աւելի թանկարժէք է այս պարագային մէջ որչափ անշահախնդրական է:

Թարգմ. Չիմթի-ՍԱՐԱՅԱ,

(Բիւզանդիոն)

ԽՐԱԴՐԱԿԱՆ ՆՈՐԵՐ

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք թէ, Տը-պագրական Տեսուչ Վսեմ. Բէմալ պէյ ա-պաքինած է իր հիւանդութենէն և իր կա-րեւոր պաշտօնին գլուխն անցած է Ն. Վսե-մութիւնը նախընթաց օր Կայս. Պալատ եր-թալով՝ իր երախտագիտական զգացումները մատոյց յոտս Կայս. Գահոյից, իր հիւանդու-թեանը միջոցին արժանացած Կայս. հոգածու-թեանը համար:

Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձու-թեան առաջարկութեամբ, Խառն Ժողովը իր վերջին նիստին մէջ յիշեալ մարմինն անդամ կարգեց՝ Յարութիւն էֆ. Գարամանեանը և բարեխառնակ Տօքթ. Խօրասանճեան էֆ. ի որդին՝ Պետրոս էֆ.ն:

Բերայի հեռագրատան Դեր.—Տնօրէն կար-գուեցաւ Մկրտիչ էֆ. Գաղանճեան, որուն վաղեմի ու ձեռնհաս պաշտօնավարութեան գնահատմանը նոր հաւաստիք մըն է պաշ-տօնի այս բարձրացումը:

Պանտրմայի առաջն. տեղապահ Տ. Կա-րապետ վրդ. Մազլըմեանի և Ամասիա—Մարզուանի առաջն. տեղապահ Տ. Սահակ վրդ. Օտապաշեանի պաշտօններն հաստատող Կայս. Պէրաթները շնորհուած ըլլալով, գոր-ծակատար Արիս էֆ. ի միջոցաւ յանձնուեցան Ազգ. Պատրիարքարանի:

Քանի մը գաւառային քաղաքներու մէջ վերջերս պատահած երկրաշարժներուն նկատ-մամբ՝ այդ տեղերու հողեւոր հովիւներն հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած են Պատրիարքարան.

Մալաթիայէն Նոյ. 21 թուակիր հեռագ-րով հաղորդած էի քաղաքին մէջ երկրաշարժ պատահած ըլլալը: Առնուած վերջին տեղե-կութեանց նայելով, այն օրէն ի վեր ցնցում-

ները կը շարունակուին, ժողովուրդը պար-տէզներու եւ բացօթեայ վրաններու մէջ ժամանակ կ'անցընէ: Կարգ մը տուններ վնաս-ուած ըլլալով, անբնակելի դարձած են: Առաջնորդը անձամբ այցելեց և քաջայերեց ժողովուրդը: Հանրային շէնքեր վնասուած չեն: Բաց ի Հիւսնիմանօուրի եկեղեցիէն, որ անգործածելի դարձած է, քաղաքին մեր-ձակայ գիւղերէն ալ երկրաշարժի յուրեր կը հասնին, սակայն տակաւին վնաս կ'ա՛յ կամ ոչ, ստուգուած չէ:

Խարբերդէն.—Նոյ. 21ի օրը ցերեկուան ժամը 5ին երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ: Առաջնորդը Թադէմ գիւղը կը գտնուէր՝ որ կեդրոնէն 3 ժամ հեռու, 250 տնօր հայաբ-նակ գիւղ մըն է: Երկրաշարժին պատճառած յանկարծական խուճապին մէջ առաջնորդը հազիւ հազ յաջողեցաւ ինքզինքը փողոց նետել, ուրկէ ետքը իր բնակած սենեակը փլաւ: Առաջին սոսկայի ցնցումին յաջորդե-ցին ուրիշ երկու ցնցումներ ևս որոնք առա-ջինին չափ սաստիկ չէին: Թադէմ գիւղը բաւական վնասուած է. 15 տուն քանդուած և մնացածները առաւել կամ նուազ նոյն բաղդին հանդիպած են: Առաջնորդը ար-կածեալներուն քով փութալով քաջայերեց զանոնք, և անմիջապէս ճամբայ ելաւ Մեղրէ դառնալու համար, հանդիպեցաւ Սորսորի վանքը և գիւղը, որոնց շէնքերուն վրայ կը տեսնուին երկրաշարժի հետքերը: Առաջնոր-դարան հասնելով, իսկոյն այցելեց Վսեմ. Կուսակային և նկարագրեց գիւղերու վի-ճակը երկրաշարժի երեսէն: Երկրաշարժը նոյն ուժգնութեամբ տեղի ունեցաւ նաև Մեղրէի և շրջականներու մէջ: Բարեխառն կառավարութիւնը անմիջապէս արկածեալ-ներուն օգնութեան հասաւ:

Տիարպէքիրէն.—Նոյ. 21ին, ցերեկուան ժամը 5ին երկրաշարժի ցնցում մը պատահե-ցաւ քաղաքիս մէջ՝ մէկ երկվայրկեան տե-ւողութեամբ. չատերը ահաբեկեցան ցնցու-մէն, բայց գոհութիւն Տեսուն, որ և է ծանր վնաս չէ պատահած:

ՍՐՏԻՍ ԵՐԳԵՐԸ

ԱՂՈՒՈՐՆԵՐԸ

Աղուոր աչքերն կ'արցունքոտին,
Երբոր ցաւը ցնցէ հոգին.
Աղուոր սիրան ալ հէ՛ք քերթողին՝
Մարող երգ մըն է տրտմագին:

Երազները չքնաղ, անոյշ,
Կը ցնդին շո՛ւտ անհետ, անյուշ.
Ու սառնորակ հով մը ցրտին,
Սէր - ծաղիկներն խամրէ սրտին:

Աղուորին սիրան յար սարսըռայ՝
Տառապանքի ճամբուն վըրայ,
Աղուորները շո՛ւտ կ'անհետին.
Ա՛յս է իրենց գիրը ճակտին:

ՀՐԱՆՏ Տ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ԲՕԼ ՄԷՕՐԻՍԻ ՄԱՆԸ

Ֆրանսացի ծանօթ թատերագիր ու վիպասան Բօլ Մէօրիս անցեալ շաբթու յանկարծամահ եղաւ Բարիզի մէջ: Հակառակ իր ութսունհինգ աշուններուն, տակաւին կորովի ու կալտաւ կը զգար ինքզինքը, անխոնջ աշխատող մը ըլլալով հանդերձ: Վերջերս ունեցած անհանգստութիւնը, թեթեւ հարբուխէ մը առաջ եկած, բոլորովին անցուցած էր, երբ մահը վրայ հասաւ անաւ կընկալ կերպով:

Բօլ Մէօրիս, Բարիզցի ժամագործի մը զաւակ, 1820ին ծնած է: Նախ իրաւագիտութեան հետեւեցաւ, բայց յետոյ գրական ասպարէզը մտնելով, յարաբերութիւն հաստատեց Վիքթոր Հիւկոյի հետ, որուն խանդավառ հիացողը և ջերմ պաշտպանը եղաւ: Ի՛նչ անհուն գորովով ու խանդաղատանքով չըջապատեց ֆրանսացի մեծ բանաստեղծը, անոր կեանքի վերջին տարիներուն մէջ: Ա-

նոր մահէն ետքը կտակակատարը եղաւ և մեծ եռանդով կատարեց այդ պաշտօնը: Վիքթոր Հիւկոյի մահէն յետոյ հրատարակուած բոլոր գործերը իր շնորհիւ լոյս տեսան: Նաեւ ձեռնարկած էր բանաստեղծին բոլոր գործերուն վերջնական տպագրութեանը, որ չէ աւարտած տակաւին, քառասուն հատորներու մէջ ամփոփուած, շահեկան նօթերով և ուրուագիծերով: Իր գրական համբաւէն աւելի՛ մեծ բանաստեղծին փառքին համար կ'աշխատէր:

Գրական նշանակելի գործունէութիւն մը ունեցաւ Բօլ Մէօրիս՝ թէ՛ իրր թատերագիր և թէ՛ իրր վիպագիր: 1842ին, իր առաջին թատերախաղը՝ Ֆալսթաֆ բեմ հանեց, որ Շէքսպիրի նմանողութեամբ կատակերգութիւն մըն է:

Եվեքլմաճի ու Ռաբէի մէջ սկսաւ վիճաբանական յօդուածներ գրել: Սակայն հրապարակագրութեան պատճառաւ չէր լքած թատերական ասպարէզը: Ֆալսթաֆէն զատ յօրինած է շատ մը թատերախաղեր որոնք փայլուն յաջողութիւններ ունեցան, որովհետեւ Բօլ Մէօրիս ճշմարիտ բարձրութեան մը հասցուցած էր թատերական արուեստը, խնամեալ ոճ մը գործածելով իր երեւակայական յղացումներուն մէջ իսկ, որոնց կուտար հանրամատչելի ձև մը:

Ալեքսանտր Տիւմայի հետ, զոր կը պատէր, Բօլ Մէօրիս գրական լաւ դպրոցի մը կը պատկանէր: Անոր հետ թարգմանած է Համլէթը, Ինչպէս հաւ յօրինած նշանաւոր վէպէր. Աստաֆիօ, Ամօրի, Տեօ Տիան: Բօմանթիք մըն էր Բօլ Մէօրիս և գրական շարժման ամէն երեւոյթներուն կը հետեւէր, թէեւ նոր գրադէաներու մասին շատ դուլիստով չէր խօսեր:

Իրր վիպագիր Բօլ Մէօրիս հրատարակած է գիրքեր, որոնք այսօր ալ կրնան կարգացուիլ նորէն, ինչպէս Ֆամիլ Օպի, Սեգաու, Շրվալիէ s'Էսթրի (Մտքի ասպետներ): Արդարեւ, ինքն ալ մտքի ասպետ մը եղաւ, հաւատարիմ իր բարոյական սկզբունքներուն, պաշտումներուն, գրական դաւանանքին:

Իր գրական երկերուն մէջ պէտք է յիշել

նաև Տօն Ժուլանը և յիշատակներու ամփոփում մը՝ Տօնիկ խորագրով, բայց մանաւանդ իր գլխաւոր ու ինքնայատուկ գործը՝ Թեւօքան Գիւղոյնի:

Մինչև իր կեանքին վերջը անվհատ աշխատեցաւ Բօլ Մէօրիս: Պատուական ընտանիքով մը շրջապատուած, կրնար լաւ վաստակուած հանգիստ մը վայելել, սակայն չուզեց հանգչիլ:

Երջանիկ մահ մը ունեցաւ, գրագէտի ազնիւ անուրջներով օրօրուն: Միքէլ-Անճէլոյի ներհակ կերպով, որ փառքով ու ձանձրոյթով աւլցուած բանաստեղծ մըն էր, Բօլ Մէօրիս յաւիտենական քունի մէջ թաղուեցաւ, չպտուն դէմքով, փառքով ու բարեմտութեամբ առլցուն, իբր թէ քսանամեայ պատանիի մը աւիւնը ունենար իր մէջ:

ԿՅԿՏՈՒՐ ԽՈՂԵՐ

Թիշողութիւնը մտքին գանձարանն է:

Անկեղծութիւնը հոգւոյն դէմքն է:

Սէրը ծիծաղներով կը սնանի:

Բարի բնաւորութիւնը հոգւոյն առողջութիւնն է:

Կեանքը կրթութեան և գիտութեան շարունակական շրջանն է:

Իմաստութեան առաջին քայլը՝ սխալը ճանչնալն է, երկրորդը՝ ճշմարիտը որոշել:

Բանականութիւնը այնքան հարկաւոր է կրօնքին, որքան կրօնքը բանականութեան: Մէկը առանց միւսին չի կրնար իր գոյութիւնը պահել:

Ո՛չ ուրախութեան և ո՛չ տխրութեան մէջ մաս չունենալէ աւելի դառն ճակատագիր չկայ աշխարհի վրայ:

Համբաւ մը անգամ մը արատաւորուելէ վերջ, կրնայ վերադառնալ ձեռք ձգուիլ, և սակայն ամենուն աչքը այդ արատին վրայ կեդրոնացած պիտի մնայ:

Չափաւորութիւնը առաքինութեան ուսուցիչն է:

Ներքին կրօնքը, առանց արտաքին արտայայտութեան, անպտուղ ծառի մը կը

նմանի, անօգուտ. և սակայն, կրօնքի արտաքին արտայայտութիւնն ալ, առանց ներքին անկեղծութեան, անբուն ծառի մը կը նմանի, անկենդան:

Օգտակար գրքերն անոնք են, որոնք ամէնէն աւելի խորհիլ կուտան մարդու:

Լաւատեսութիւնը կը նմանի արեւու ճառագայթի մը, որ յուսահատութեան ստուերները կը փարատէ:

Խաղամոլութիւնը՝ ազահու թեան որդին, անիրաւութեան եղբայրն ու չարագործութեան հայրն է:

Ճշմարիտ սէրը յարգանքի վրայ հիմնուած ըլլալու է:

ԱՐԱՍ 3. ՊԱՌԱՌԵԱՆ

ՊԵՐԼԻՆԻ մէջ վերջերս աճուրդով ծախուեցաւ Նաբոլէօն Պոնաբարդի մէկ ինքնագիր նամակը՝ Ժողէֆինին ուղղուած: Նամակը Վէրօնայէն (Իտալիա) գրուած է «Պոնաբարդ Քաղաքացիութիւն»-ին: Նաբոլէօն Նոյն պահուն կը հրամայէր Իտալիոյ մէջ գործող ֆրանսական բանակին, և նամակին մէջ ցաւ կը յայտնէր իր սիրեցեալ փոքրիկ Ժողէֆինէն հետոյ մնալուն համար: Ամբողջ նամակին պարունակութիւնը ընտանեկան սիրոյ արտայայտութիւններ են: Բարիդի մէջ զարմանք պատճառած է այդ վաճառումը: Յայտնի չէ թէ ի՞նչպէս այդ թանկագին թուղթը Պերլին գացեր է, ուր ծախուեցաւ 125 ֆլորին: Կը կարծուէր թէ այդ Պոնաբարդեան նշխարը կը գտնուէր Մէյէր Բօնէն հաւաքածոյին մէջ: Նաբոլէօն Ա. ի խանդավառ սքանչացողները որոնք կը զբաղին միշտ Ժողէֆինի և Նաբոլէօնի յարաբերութեանց խզումը արդարացնող պատճառներ փնտռելով, այս նամակին առթիւ հիմա՛ կը յայտարարեն թէ Ժողէֆին, որ չէր ուզած իր յաղթապան ժամանին հետեւիլ դէպ ի Հիւսիսային Իտալիա, Բարիդի մէջ կը դրօշմուր մեծ գորավարին երկրորդական պատմականներուն հետ:

«ԱՄԵՐԻԿԱՆ»

Բարգէն վրդ. Կիւլէսէրեան, Լոյս կրօնաթերթին խմբագիրը, հարկ դատեր է տեսութիւն մ'ընելու իր վարած թերթին տասնըմէկ ամսուան շրջանին կամ հրատարակած 48 թիւերուն վրայ, լրագրական մեծ ու ընդարձակ գործ մը կատարողի պէս՝ որ վաստակարեկ ու արդիւնաւոր՝ լայն շունչ մը և հանգիստ մը առնելու պէտք կըլլայ: Զտեսութիւններու վարժուած ըլլալով հանգիստի մեր լրագրութեան մէկ մասին մէջ, չենք զարմանար որ վեղարաւոր խմբագիր մըն ալ բռնուի նոյն ախտէն: Դո՛նէ՛ համբերութիւնը ունենար իր առաջին շրջանին աւարտմանը սպասելու, 52 թիւի հրատարակութիւնը կամ ամբողջ տարեշրջանի մը բոլորումը պանծացնելու համար: Կերեւայ թէ կըրերականներէն ոմանք, աշխարհականներէն աւելի անհամբեր ու փութկոտ են գրչի ասպարէզին մէջ, գովեստի խօսքեր լսելու և դափններ խլելու մարմաջով, և Բարգէն վրդ. կուզէ կանուխէն նախապատրաստել իր ընթերցողները՝ մինչև 1906 յունուար 1 իրեն հասցնելու համար իրենց շնորհաւորութիւնները, և զպրօցներու թերթ նուիրողները... իրենց նպաստները: Ասոնք բոլորը իր գիտնալիք բաներն են, որոնց խառնուելու ո՛չ փափագ ունինք և ո՛չ իրաւունք:

Միայն թէ, չի հասկցանք որ Լոյսի խմբագիրը ի՞նչ գիտութեամբ իր այս «յետադարձաց ազնարկ»ին մէջ բերեր խառնել է Մասիսին ու անոր խմբագրին անունը, յիսուսեան կրօնաւորի մը ամսեղուկ ձեւերով որոնց տակ «միտ բանի» մը կայ սակայն: Եւ որովհետեւ խառնող մը ու ընկրկող մը չենք ո՛չ այդ ողորդիչ լեզուէն, ո՛չ ալ այդ կարգի գրչի խայթումներէն, համարձակ կերպով մէջտեղ պիտի դնենք իր ակնարկած խնդիրը:

Բարգէն վրդ. կը գրէ թէ, 1901 սեպտ. 6ին պայմանագիր կնքեք է Մասիսի խմբագրին հետ, կէս—գրական ու կէս—կրօնական ձև մը տալու համար այս շաբաթաթերթին,

ի մէջ այլոց ամսական 5 ոսկիի վճարման կարգադրութեամբ մը, առաջին եռամսեան կանխիկ վճարելով: Տարակոյս չիկայ որ քիչ մը ուշ մնացեր է՝ չորս տարի ետքը մէջտեղ հանելով այս տեսակ ներքին համաձայնունութիւն մը, որ հանրութիւնը չի հետաքրքրեր, — մինչդեռ իր կնքուած թուականին չուզեց հրապարակել զայն Բարգէն վրդ., — բայց դարձեալ անպատեհութիւն մը չենք տեսներ այս յետամնաց յայտնութեան մէջ, քանի որ «մերկապարանոց գրուածքներ չի հրատարակելու» և «կրօնային—գրական յօդուածներու տեղ տալու» մեր տրամադրութիւնը ու պայմանը աւելի՛ հաւանութեան ու գնահատման արժանանալու հանգամանք կրնան ունենալ՝ քան քննադատութեան: Սխալ է միայն, թէ Ս. Պատրիարք Հօր նիւթական ձեռնտուութիւնը կար գործին մէջ, և կը ցաւինք որ, Բարգէն վրդ.՝ երեւոյթները փրկելու կամ բուն բառով՝ ինքզինքին réclame մը ընելու մոլորութեանը մէջ, իր Հոգեւոր Պետին անունը կը կցէ լրագրական համաձայնութեան մը, ուր բնական նիւթական ձեռնտուութիւն չէր խոստացած Ն. Ամենապատուութիւնը, միշտ չեզոք ու ձեռնպահ մնալով: Եւ ի հաստատութիւն մեր այս բացորոշ յայտարարութեան, կը հրաւիրենք Լոյսի խմբագիրը՝ իր թերթին մէջ նոյնութեամբ հրատարակելու իր յիշած պայմանագիրը, զոր կարդացողները իսկոյն պիտի տեսնեն թէ բացարձակապէս սուտ և սխալ է գրածը և թէ ինք՝ Բարգէն վրդ. էր միայն որ պիտի հայթայթէր ամսական 5 ոսկին, Մասիսի խմբագրութեան ընելիք գոհողութեանը փոխարէն, որ նիւթական վիշտ կրնար պատճառել թերթին:

Բայց մեր յուզելիք խնդիրը այս չէ. Բարգէն վրդ. կ'աւելցնէ թէ—«8 յօդուած» չենք բաղկացած պայմանագրութեան մը «վրայ» զոր կնքած էինք Մասիսի խմբագրին հետ՝ սկսանք այդ շաբաթաթերթին «կրօնական—գրական» հրատարակութեան. «բայց դժբաղդաբար, հակառակ եղած զոհողութիւններու», այս ձեռնարկութիւնն «ալ ձախողուեցաւ»:

Ինչ էր արդեօք այս «ձախողում» կոչածը զոր լուսթեամբ կ'անցնի Բարդէն վրդ., բաներ մը հասկցնել ուղեւով քողածածուկ, ուրիշներուն վրայ մուր քսելու մաքրակրօն ձեւերով: Արդեօք Մասիսի խմբագրութիւնը իր պայմանները չի յարգեց և Բարդէն վրդ.ին եռամսեայ վճարումը ապարդիւն մնաց:

Բանի որ առիթը ինք կը ներկայացնէ, թո՛ղ մտիկ ընէ ուրեմն, որ մենք իրեն յիշեցնենք այդ «ձախողում»ը:

1901 սեպտ. 6էն ետքը, երբ կնքուեցաւ վերեւ յիշուած լրագրական պայմանագիրը, Բարդէն վրդ. կանոնադրապէս կը յաճախէր Մատթէոսեան տպարան ուր կը տպագրուէր, այդ թուականին, Մասիսը. և միասին կը կատարէինք թերթին cuisineը, ինք կրօնական յօդուածները գրելով կամ յարդարելով, ու մենք՝ գրականները և այլն: Այս այսպէս շարունակեց երկու ամիսէն քիչ մը աւելի ժամանակ, երբ առտու մը յանկարծ օրաթերթերը հրատարակեցին, «Պատրիարքարանի Լուրեր»ու բաժինին մէջ, թէ Բարդէն վրդ., Մուշի առաջնորդական տեղապահի պաշտօնավարութեանը միջոցին՝ ուսկից նոր վերադարձած էր՝ նպաստընկալ սնտուկին յատուկ գումար մը ունէր իր տրամադրութեան ներքեւ, որուն հաշիւը կը պահանջուի և զոր չի կրնար տալ: Յայտնութիւնը կամ ամբաստանութիւնը, ինչպէս որ կ'ուղէք, բաւական ծանր էր, վասնզի հանրային գրամի մը կը վերաբերէր: Բարդէն վրդ. լուռ մնաց, չի կրնալով ինքզինքը արդարացնել ո՛չ լրագրութեան մէջ և ո՛չ ալ Պատրիարքարանի առջև, որ այդ պարագային՝ անտարակոյս պաշտօնական զեկոյցով մը պիտի յայտարարէր, «ի բուժումն գայթակղեալ մտաց», թէ եղած հրատարակութիւնները անհիմն էին: Բարդէն վրդ. ո՛չ միայն լուռ մնաց, այլև լրագրական հրապարակէն ալ քաշուեցաւ նոյն միջոցին, Բերայի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյ քարոզչի յատուկ խուցը առանձնանալով: Բնականաբար, Մասիսի խմբագրութեան անկ չէր՝ երթալ հրաւիրել այս դիրքին մէջ գտնուող մէկը որ գայ

շարունակէ իր աշխատակցութիւնը առաջուան պէս. և պէտք է խոստովանիլ, ի պատիւ իր ճարտարամտութեանը և շրջահայեցութեանը, թէ ինքնաբերաբար այլևս ոտք չի կոխեց տպարան ու խմբագրատուն: Արդէն մեր պայմանագրին առաջին եռամսեան լրացած էր, և առնելիք՝ տալիք մը չունէինք իրարու: Աւելորդ է ըսել որ, եթէ նոյն իսկ վեցամսեայ մըն ալ կանխիկ բերելու ելլէր, փափկութեամբ պիտի մերժէինք: Այս կերպով, խղուած նկատեցինք մեր պայմանագիրը, մտածելով որ Բարդէն վրդ. ինքն ալ այնպէս նկատել պատշաճ կը համարէր, քանի որ կենդանութեան նշան չէր տար: Ու մենք շարունակեցինք հրատարակել Մասիսը ըստ առաջնոյն:

Եւ որովհետեւ ժամանակը շատ բան մոռցնել կուտայ կըսեն, ինչպէս եղաւ Բարդէն վրդ. ի հաշուական ծանօթ խնդրոյն համար ալ, Մուշի նախկին առաջնորդական տեղապահը՝ սուսիկ բուսիկ ջուրին երեսը ելլալով հետզհետէ և կրօնաթերթի Լոյսի խմբագրութիւնն ստանձնելով, անրիժ եկեղեցականի յաւակնութիւնները, կուենեայ հիմալ և չորս տարի առաջուան պայմանագրի մը մասնակի գործադրութիւնը մէջտեղ կը դնէ, մուժի և կիսատ բառերու տակ սքողելով անոր չի շարունակուելուն պատճառը, ձախողումը, զոր ասկէ աւելի լուսաբանելու պէտք չենք տեսներ մեր կողմէ:

ԽՄԲԱԳՐ. «ՄԱՍՍԻՍ»

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆՆ Վարժարանի Խնամակալութիւնը կարեւոր կարգադրութիւն մը ըրաւ վերջերս՝ այդ հաստատութեան ուսումնական ուղղութեան նկատմամբ: Տեսնելով որ վարժարանը յաճախող մասնագէտ ուսուցիչներ գտնելու, — մասնաւոր հայերէն լեզուի համար, — գոնաւորութիւններ կը կրէ, որոնց ընդունակ աշակերտներէն մէկը կ. Պոլիս բերելով՝ հայերէն լեզուի իրր մասնագէտ ուսուցիչ պատրաստել, կարող ուսուցիչներու դասաւանդութեամբ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկու նոր հրատարակութիւններ ստացանք շարժուս մէջ, երկու հատորներ՝ գեղեցիկ տպագրութեամբ ու բաւական ստուար ծաւալով, — մէկը Բարոզագիրք ու միւսը... Վիպասանութիւն։ Նիւթերու այս պէսպիսութիւնը կամ ներհակութիւնը պատճառ մը չեն որ հաճոյքով չողջունենք անոնց երեւումը որ տարբեր ճաշակներու գոհացում կուտայ, մէկը իր օգտակարութեամբ ու միւսը իր շահեկանութեամբ։

Առաջինը, ՓՈՒՐԻ ՔԱՐՈԶԱԳԻՐԲ Ե ԱԿՏԱ Ժողովարդեան, հաւաքածոն է այն քարոզներուն որոնք, երկու տարի առաջ, արժանացան Յովհ. էֆ. Թաւադեանի կողմէ հաստատուած դրամական մրցանակներուն (համազումար՝ 1500 ֆրանք), Յովսէփ Իզմիրեանց Գրական Յանձնաժողովին եկեղեցական անդամներուն քննութեան բովէն անցնելով՝ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Մրցման համար ներկայացուած գրաւոր քարոզներուն թիւը կը հասնէր 56ի որոնցմէ 22ը արժանի դատուեցան մրցանակի և գովութեան։ Թաւադեան էֆ., որուն հաստատած այս կրօնային — գրական մրցումը ոչ միայն նպատակ ունէր մեր եկեղեցականները քաջալերել՝ լաւ քարոզներ խոսելու և գրելու, այլև անոնցմէ լաւագոյններն հանրութեան կարդացնելու, — ինչ որ իր սկզբունքը եղաւ նաև հակալքողական մրցման մէջ, — ինքնաբերաբար յանձն առած էր նաև այս քարոզներուն առանձին հատորով մը հրատարակութեան բովանդակ ծախքն հոգալու։ Եւ իր այս գործնական ընթացքին ու առատաձեռնութեանը շնորհիւ, լոյս կը տեսնէ ՓՈՒՐԻ ՔԱՐՈԶԱԳԻՐԲը, նախարանով մը և տեղեկագրով մը, Վ. և Հ. Տէր — Ներսէսեան տպագրութեամբ։ 345 էջերէ բաղկացած այս հատորին համար որոշուած է շատ դիւրամատչելի գին մը, 3 դր., որպէսզի կարդացուի ժողովրդեան ամէն դասակարգերէն։

Այս մրցման հաստատիչն ու գրքին Մեկենասը ծնողասիրական ազնիւ զգացումն ունեցած է սոյն հատորը ձօնելու իր հանգուցեալ Արժ. հօր յիշատակին, հետեւեալ գեղեցիկ ձօնով։ —

«Վասն յիշատակի Տ. Ստեփաննոս քահա-

«Նայի Թաւադեան, ի սէր եկեղեցւոյ և ի «յագուրդ բարեպաշտութեան, նուիրելոյ ի «պաշտօն սեղանոյն, որ ծառայեաց ի նմին «զամս երկոտասան, բարերարելով կարօտե- «լոց և վաստակելով անձնուիրութեամբ, «ձօնի այս Մատեան»։

Տեսակին մէջ եղական ու գերազանցապէս օգտակար բարերարութեան մը պսակումն է երեւումը այս հատորին, որուն ընթերցումը հոգեկան շինիչ տպաւորութիւն մը պիտի գործէ մտքերու և սրտերու վրայ։

Երկրորդ նոր հրատարակութիւնը, զոր ստացանք, էտմօն և Ժիւլ տը Կօնգուռ եղբայրներուն ԴԵՌՈՒՆԱՍ ՄԻՋԱԿՈՐԵՍՐԸ (La jeune Bourgeoisie) վէպին թարգմանութիւնն է, զոր կատարած է Գր. էֆ. Մալխաս։ Յ. Մատթէոսեան տպարանէն ի լոյս ընծայուած՝ 307 էջով հատոր մըն է այս վէպը, որուն կցուած են, «Քննասիրական Վկայութիւններ» ծրանսացի նշանաւոր հեղինակներէ, Կոնգուռ եղբայրները իրենց Յառաջարանին մէջ սապէս կը սահմանեն վէպին նիւթը. — «Աս երկասիրութեան մէջ բոլորովին երկրորդական է՝ երեւակայական և անգոյ էակներով վէպ մը յօրինելու գիտաւորութիւնը՝ մնացած ամէն վէպերու պէս։ Հեղինակները, արդարև, նախապատիւ սեպեցին ջանալ նկատել, որչափ կարելի էր քիչ երեւակայութեամբ, արդի մանկամարդ աղջիկը այնպէս՝ ինչպէս զայն կազմեցին վերջին երեսուն տարիներուն արուեստագիտական և մանչական՝ դաստիարակութիւնը։ Հեղինակները մտազբաղեցան, ամէն բանէ առաջ, ցուցնել արդի երիտասարդ այրը այնպէս՝ ինչպէս կազմուեցաւ երբ վարժարանէն ելաւ, ազդեցութեանը տակ վարդապետականներուն (Doctrinaires)»։

ԴԵՌՈՒՆԱՍ ՄԻՋԱԿՈՐԵՍՐԸ հատորին վաճառման կեդրոնատեղին է Բերա, Librairie Parisienne, Թիւնէլի վերի մասին անկիւնը, Գին 10 դր.։ Գրավաճառներուն համար մասնաւոր գեղջ։

Հիմնադիր — Կ. Ս. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ
Տէր Եւ ՏՈՐԵԿ — ՏՈՒՐԻ. ԵՂՈՒԱՐԴ ՄԱՍԻՍ

Տպագրութիւն ԱՐՄԵՆԻԱ Օրագրի

CAISSE PATERNELLE

ՔԵՍ ԲԱԴԵՌՆԵԼ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԲԱՐԻՁ 1841 ԻՆ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ ՅՐԱՆՍ. ԿԱԹՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՊԿՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱԿԱԿՇՈՒՆ ՏԱԿ

Ակիզքէն ի վեր ապահովագրեալներու եղած վնասում 300 միլիոն ֆր.
Ակիզքէն ի վեր արձանագրեալ ապահովագրութիւնք 700 միլիոն ֆր.

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՅՐ. 85.000.000

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԵՒ ՊԱՀԵՍՏ

62.750.000

Ուսեմն ընթացիկ ապահովագրութեանց գումարին վրայ առհաստի համեմատութիւնն է 74⁰/₁₀. որով ՔԵՍ ԲԱԴԵՐՆԵԼԻ ընծայած երաշխաւորութիւնը քեր ի վեր կը հանդիսանայ ուրիշ ընկերութեանց ցոյց տաւած երաշխաւորութիւնէն:

Ընկերութեան վարչական Խորհուրդը կազմուած է Ֆրանսայի ամէնէն նշանաւոր դրամատէրներէն. ինչպէս

Մ. ՌԸՆԷ ՊՐԻՍ, Արեւմտեան Ֆրանսայի երաշխաւորութեան ընկերութեան եւ Քրէտի Լիոնէի վարչական Խորհուրդ անդամ.

Մ. ՄԱՐԲԻ ՏԸ ՖԼԷՌ. Դրամատէր անդամ ընկերութեան վարչական Խորհուրդ անդամ.

Մ. ԿՈՄՍ ՏԸ ՍԷՆ ԿԻԼԶԷՄ. նաեւ կին գանձապահ.

Մ. Օ. ՄԱԶԸՐԱ, Ընդհ. Տնօրէն Քրէտի Լիոնէի.

Թուրքիոյ Տնօրէն Փ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Պոլիս, Սուլթան-Համաժ, Բասաժ Քաթրոնօրդու

Ընկերութեան վրայ տեղեկութիւն տանելու համար դիմել Քրէտի Լիոնէի.

ԾԱՆՈԹ.— Ծանաւոր դիրք պիտի տրուի այն ֆինիչին որ կարեւոր արգիւնք մտ իր ագործած քլլայ անձնապէս:

6—10

ԱԴԱՄ ՎԱՐԴԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Ամեն տեսակ բոհաֆիլի ապրանցազ

Մեծ-Շուկայ, Քիւրքիներու դրան կից, Թ. 41—43

Նայնպէս, աշաղ եւ կանանց ճաշակաւոր հովանոցներու վաճառատուն, Պոլիս, Սուլթան-Համաժ, Միտիլի Դրամատուն դէմ թիւ 58:

Այս երկու վաճառատուններուն մէջ գտնուած ապրանքները, թէ՛ թահաֆիլի վերաբերեալ եւ թէ՛ առանց ու կանանց յատուկ հովանոցներ, իրենց զեղեցկութեան կը միացնեն տեղւոյնութիւն. եւ դիւրամատչելի զինքնու առաւելութիւնն ալ կ'ընծայեն հասարակութեան:

Ադամ վարդեան մեծապէս գանձաւոր է իւր ընտանեացիներէ:

պէտք է որ Շուկայ կլլող ամէն ընտանեք այցելէ անգամ մը այս երկու վաճառատունները՝ եղանակին պէտքերը հագալու համար:

6--10

ՏՕՔԹ. Ե. ՄԱՍԻՍ

ԲԵՐԱ ԹԱԳՍԻՄ ՓՈՂՈՑ ԹԻԻ 12

Ամէն տեսակ ներքին հիւանդութիւններէ զատ, մասնագիտորար եւ երկու տարիներէ ի վեր կը դարձնէ ստամոքսի, աղիաց, միզային ճանքանիքու հիւանդութիւնները, ջրային տկարութիւնները, հին եւ նոր գաղիական ախտերը: Այս վերջին ախտերը առանց ստամոքսի խանգարման եւ նորագոյն մեթոտներով կը բուժէ կարճ միջոցի մէջ:

Հիւանդ կորուսնի ամէն օր կէս օրէ վերջը Զորեքարթի օրերը միայն ձգել: 6—10

“\$ 1 1 2 U”

• Էնգլ. ոսկի 4,218,000

ԻՆՏԵՐՈՒ Կ'ապահովագրե հրդեհի եւ
կայծակի դէմ ամէն տեսակ տնայարտ եւ
շտաբուէն Կատարուածք, յայտ նպատակաւ
պայլամններով :

Ա. ԻՆՔՍԻՐՃԵԱՆ,

Գ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

Կալաթա-Մէրայի Լիսէին դ'Մ
ԳԵ. ՅԵ. ՇԲ. օրերի առաւօսեան կանոն-
խէն մինչեւ իրիկուան Ժ. 11½
ԲԵ. ԳԵ. ՈՐ. օրերը ճէն մինչեւ 11½
Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ 3—1

ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՊԱՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՏԸ ՊԷՐԼԷՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԳՈՐԾԱԴՐԷՆ

VICTORIA
DE
BERLIN

Ունի կեանքի, օժիսի, արկածի, ցման բուսակի ճիւղեր
Վիթթորիա ՏԸ ՊԵՂԷՆ կեանքի ապահովագրութիւններ աւնի թէ՛
Բոչկական քննութեամբ եւ թէ՛ առանց Բոչկական քննութեան
Առանց Բոչկական քննութեան եղած կեանքի ապահովագրութիւններ
Բուն վճարումները շարժական մասնավճարները Եւ չի կուսնան,
Եկսեայ 5 դրուէն

Ապահովագրեալ գումար 1904ին Ֆր.	1,491,279
Պահեստի դրամ 1904ին	» 605,718,000

Հաստատւած 1853 սեպտ. 20ին ար-
քայանի գործարարական եւ ուղղակի
կառավարութեան հսկողութեան ներ-
քին :

ԸՆԿ. ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆԵՐԸ

Օսմ. Կայս. Պաշքա
եւ Քրէտի Լիոնէ

Լիազոր Ընդհ. Ներկայացուցիչ
Ա. Կ. ԼԻԻԶԷՆԱ
Կալաթա, Պերեֆեքթ խան
Օրիանդ-Պանֆի դեմ

Ի Ի Ն Ի Ս Ն

ՀԱՂԵՀԻ ԵՒ ԿՆՆՍԺ ԱՊԱՀՈՎԱԿՐԿԱՆ ԸՆԿ.

ZUSSESTELE FÜR 1828-1829

Հ Ի Ի Ս Դ Ի Դ Ի Դ

Մինչև 1902ի վերջը հատուցեալ վնասք	274,000,000	Ֆր.
1902ին գանձուած ապահովագրին	24,000,000	»
Դրամագլուխ երաշխաւորեալ	119,000,000	»
Ապահովագրեալ գրամագլուխ	21,500,000,000	»

Կ Ն Ն Ս Ն Դ Ի Դ Ի Դ

Մինչև 1902ի վերջը հատուցեալ վնասք	129,000,000	Ֆր.
Լնթացիկ ապահովագրութիւնք	272,000,000	»
Դրամագլուխ եւ պահուստք	158,000,000	»
1902ին գանձուած ապահովագրին	12,000,000	»

որ ընթացիկ ապահովագրութեանց գումարին հետ կը համեմատի 60% — ինչ որ «Իւնիոն»ի ապահովագրելոց կ'ընծայեն հսկայ երաշխաւորութիւն մը ՈՐՈՒՆ ՆՍԱՆԸ ԿՍՈՒՆԸ ԶԷ ԴՆՆԵԼ ԱՐՇԻՆԸՆԻ ՍԷՋ ԳՈՐԾՈՂ ՈՒՐԻՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԲՈՒՎ:

Արեւելքի համար մասնաւոր սակացոյց՝ գեղչեալ զինքով: Նպաստաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի զերաշխաւոր քան ուրիշ որ եւ է ընկերութեան պայմանները: Շահաբաժիններու տարուէ տարի անմիջական վճարում, որով Իւնիոն ապահովագրողք ԶՆՈՒՄ էն այն վնասներէն եւ յուսախաբութիւններէն, որոնք կենթարկուին սրշտ այն անձինք, որ շահաբաժիններու բարդման (accumulation des bénéfices) ցմիւի եւ ՎՆԱՍԱԿԱՐ՝ դրութեամբ գործող ընկերութեանց կ'ապահովագրուին:

Ընկերութեան դրամասունքն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

ԹԱՐԻԽԱՅ ԵՒ ԱՐԵՆԵԼԻ ՏՅՈՐԷՆՈՒՅԻՆ

Պոլիս, Սուլթան Համամ, Բասաժ Դաքլուս Օղլու

Մասնաճիւղ Ղալաթիա, Խալէթ Խան: Գործակալութիւնք Թուրքիոյ ՀԱՐԱՐ ԲԱՂԱՔԱՅ ՄԷՂ

8-10

ՖԷՆԻՔՍ ՕԹՐԻՇԻԷՆ

ԿԱՅՍ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ԱՊԱՀՈՎԱԿՐ. ԸՆԿ.

Հրդեհի եւ կեանքի (ի վիէննա)

ՊԱՏՈՒՍԱԿԱՆ ՆԱԽԱԴԱՏ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ն. Ա. Բ.

ԳՈՐԾՈՂ ԼՈՒԻՍ ԵՎ ՊԱՎԵԼ

ԼԱ ԷՍԹՐԷՅԵԱ

Ապահովագր. Ընկ. ընդգեմ հրդեհի եւ ծովային արկածներու (ի ՄԱՏՐԻՏ)

Ապահովագրութիւնք կը կատարուին լաւագոյն պայմաններով:

Սոյն ընկերութեանց Դրամաւունքն է Ի. Կ. Պոլիս, Գոթթի Լիօնէ

Ընդհ. եւ լիազօր ներկայացուցիչ Թուրքիոյ

Գ. ՅԵՐԱՅԵԱՆ

Գրասենեակ, Պոլիս, Ալեքսան Խան,

7-10

ԱՌԻԹԵՆ ՕԳՈՒՏ ՔԱՂԵԼ

Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Տ ՈՒ Ն

Հ Է Ր Ճ Ա ՅԻԻ

ԱՊԱՌԻԿ ԵՒ ԿԱՆԵՐԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

Հէրճայի վաճառատունը՝ զահարնդէններու, ասիի եւ արծաթ չգթաներու, գրպանի, պատի եւ ցօնօրի ժամացոյցներու մասնաւոր վաճառուիքն զառ. իր բազմաթիւ լաճախորդներուն վաճառութենէն քաջալերուած՝ այս անգամ հը փութալ լայտարարել թէ աճէն եղանակի յառաւիյ վերջին նորաձեւութեան վրայ պատրաստ ունի արանց, կանանց եւ աղայաց համար ամէն տեսան հագուածներ ու անձրեւի համար մուշամպա վերարկուներ, նաեւ ճերմակեղէններ, ֆանթազիներ եւ թօֆիներ ու ամերիկեան կօշիկներ, Ունի նաեւ կակիթարաւի, ձէղանի լամբարներ, մահաճակներ, եւրոպական ու անգլիական գար, գեր, գետնի մուշամպաներ, կրտսօֆօններ ու պիտիքլէթներ՝ ամենավերջին կտորեւէ թիւններով:

Հէրճայի վաճառատունը իրազեմապէս ու լաթօրէն շահած է հանրութեան վստահութիւնը եւ զահարնդէնի իր արտադրութեան տեսանութեան եւ օգնիչներու մտքութեան, ձեւաւորութեան եւ օժտութեան համար:

Այս ամէնուն սրտեալ արժէքին վաճառումն է

ԱՊՐԱՊ ԱՊՐԱՊ ԱՊՐԱՊ

Միայն թէ քննած ապրանքին հարր-բրը 20ը հաշիկ. իսկ մնացեալ գումարին համար շարժարկան հարիւրին 5 վճարմամբ պատրաստ է հալթարել:

Վաճառատունն հաստատուած է

ՄԵՏ-ՇՈՒԿԱՅ, ՈՍԿԵՐՉՍՑ ՄԵՏ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 13

Անգամ մը այցելել բուսական է համազունելու համար թէ՛ Հէրճայի անմրցելի կազմակերպութեամբ մը ի վիճակի է այսօր զահարնդի իր ամէնէն ղաւարահան լաճախորդները:

Կանխիկ գնողներու ցամաք հարիւրին 5 զեղչ:

Սակարկուքից չկայ:

Շարժարկան վճարմանց համար հաւաքչիւնք միշտ պատրաստ են:

4-10

ՌՕՍԻԱ-ROSSIA

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՂ, ԿԵԱՆՔԻ, ՓՈՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ ԱՐԿԱՄԲ

1881 մարտ 20ի Կայս. Ուքազով արտօնուած

Կեդրոնատեղին Բեդերսպուրկ, իրեն յատուկ լէնքը

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութեան կ'ընդունի ԿեԱՆՔԻ վրայ, եւ ՀՐԴԵՂ, ՓՈՒԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱԴՆԵՐՈՒ, ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՐԿԱՄ-ՆԵՐՈՒ ԴԷՄ, ցկեանա ապահովագրութիւն ՇՈՐԵԿԱՌՔՈՎ ԵՒ ՇՈՐԵԿԱՌՔՈՎ ՈՒՂԵՒՈ-ՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ, ինչպէս նաեւ ՀԱՅԵԼԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՊԱԿԻՆԵՐՈՒ Կառ:

Գուելուն դէմ:

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած

10,666,666 ֆրանք

Երաշխաւորութեան գումար աւելի քան

149,852,000 »

Ընկերութեան ապահովագրութեան վճարուած դրամա-

355,840,000 »

գլուխ եւ միասուց հատուցում

64,553,800 »

1903 տարւոյ մէջ գանձուած ապահովագրին եւ տոկոս

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ագարեան

10-10

խան, Վոյվոսա, Ղալա թիւ: